

مذاکرات مجلس شورای ملی

صورت مشروح مذاکرات مجلس شورای ملی روز پنجشنبه (۱۰) اسفندماه ۱۳۵۱

فهرست مطالب:

- ۱- قرأت اسامی غائبین جلسه قبل.
- ۲- بیانات قبل از دستور- آقایان: دکتر شفیع امین دکتر نایی و خانم دکتر طالقانی.
- ۳- تقدیم لایحه صندوق ضمانت صادرات ایران بوسیله آقای دکتر معتمد وزیری معاون وزارت اقتصاد.
- ۴- تقدیم لایحه تشخیص مطالبات شرکت کونینو کارو و شرکاء و لایحه تغییر نام اداره کل گمرک بوسیله آقای دکتر کاشفی معاون وزارت دارائی.
- ۵- طرح و تصویب گزارش کمیسیون برنامه راجع به لایحه برنامه بودجه کشور و ابلاغ بدولت.
- ۶- تقدیم لایحه اصلاح قانون سازمان ملی پیشاهنگی بوسیله آقای دکتر بطحالی معاون وزارت آموزش و پرورش.
- ۷- تصویب صورت جلسه قبل.
- ۸- طرح و تصویب گزارش کمیسیون کشور راجع به لایحه گذرنامه و ابلاغ بدولت.
- ۹- اعلام وصول و قرأت نامه مجلس سنا راجع به لایحه اصلاح قانون مالیاتهای مستقیم.
- ۱۰- قرأت دستور و تعیین موقع جلسه آینده- ختم جلسه.

مجلس ساعت نه صبح پریاست آقای مهندس عبدالله ریاضی تشکیل گردید

۱- قرأت اسامی غائبین جلسه قبل

رئیس- اسامی غائبین جلسه قبل قرأت میشود.

(شرح زیر خوانده شد)

غائبین با اجازه آقایان:

امیر احمدی - اوحدی - اولیاء - دکتر بازرگانی
 غلامرضا بهادری - پدرامی - دکتر پروا عظم - امیر علم
 خزیمه - خورشید - رشیدی - دکتر رشید یاسمی -
 شریفها - شیخ بهائی - شیخ رضائی - فریدونفر - خانلر
 قراچورلو - کلاتر هرمزی - کمالوند - نجد شیبانی -
 خانم اقبال - خانم دکتر سرخوش .

غائبین مریض - آقایان:

بختیارها - بختیاری پور - دکتر بیگلری - پرویزی
 پروین - حدیری - مهندس حسین خسروی - دیهیم -
 سیدضیاء رضوی - دکتر صالحی - فرنود - دکتر متین -
 موقر - مهرزاد - نیک پور .

۲- بیانات قبل از دستور آقایان: دکتر شفیع امین

دکتر نایی و خانم دکتر طالقانی .

رئیس - بنطق های قبل از دستور را شروع میکنیم
 آقای دکتر شفیع امین تشریف بیاورید .

دکتر شفیع امین - همکاران محترم ، در جلسه قبل
 بمناسبت روز تاریخی سوم اسفند از خدمات ارزنده و
 مهم سردار فقید و رادمرد تاریخ ایران رضاشاه کبیر ادای
 احترام شد . بنظر بنده هرچقدر از مقام شامخ آن رادمرد
 بزرگ تاریخ ایران صحبت شود و تجلیل و ادای احترام کنیم
 جا دارد چونکه اساس سعادت و بنیان ترقیات ایران
 نوین در تمام قسمتهای شئون زندگی ملی ما از نظر سیاسی
 و اجتماعی و اقتصادی و صنعتی و فرهنگی و دانشگاهی
 با اراده توانای آن شادروان پی ریزی شده است عموم
 ملت ایران همه باهم بروان پاک و بزرگ آن سردار
 فقید درود میفرستیم (احسن).

از خداوند یکتا خواهانیم که وجود مبارک شاهنشاه آریامهر و شهبانوی محبوب و والا حضرت ولیعهد عزیز و خاندان جلیل سلطنت را همیشه در کنف حیایت خود در صحت و سلامت و موفقیت حفظ فرماید (انشاء الله).

ملت ایران مفتخر و سرافراز است که ده سال دوره شروع و سیر و پیشرفت انقلاب سفید را در تمام شئون زندگی با موفقیت طی نموده که عموم طبقات ایرانی شاهد نتایج درخشان پرثمر آن میباشند (صحیح است).

افکار عالی و اوامر و دستورات الهام بخش طراح معظم انقلاب توسط دولت حزبی ما با علاقه کامل با تمام قوا فداکارانه کوشش کرده اند که بنحو احسن اجرا شود و دستگاههای اجرائی دولت شبانه روز انجام وظیفه کرده اند، امروز نتایج درخشان و پر ثمر آنرا در تمام قسمت های زندگی میبینیم. پیشرفتهای عظیمی که در دهه اول انقلاب از نظر سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی و بهداشتی و دانشگاه و راه و دیگر اصلاحات نصیب مملکت و ملت ایران شده موجب سربلندی میباشند.

تصویب لایحه مهم و ارزنده برنامه پنجم که بنا توجهات مخصوص شاهنشاه و زحمات شبانه روزی دولت و دستگاه برنامه ریزی تهیه و تنظیم شده که امروز آخرین مرحله تصویب آن میباشد بزرگترین و پر ثمرترین اثر انقلاب ملی ایران است. برنامه جامع و ارزنده به این عظمت و اعتبارات در تمام سطوح زندگی و با این روشنی در تمام قسمتهای زندگی ملت اثرات درخشانی خواهد داشت امیدوارم دولت جناب آقای هویدا و همکارانشان در اجرای کامل آن موفق و مفتخر شوند.

موفقیتهائی که در این ده سال در خصوص مسائل نفتی و استیفای حقوق حقه ایران از نفت با توجه و علاقه مخصوص و دقیق رهبر عالیقدر زمان نصیب ملت ایران شده است موجب افتخار و سربلندی میباشند (صحیح است) که در اساس تقویت بنیه مالی و اقتصادی کشور هم سهمی دارد در کنگره ششم بهمن شاهنشاه نظریات روشن و مستدل و قطعی شان را با مطالعات کامل علمی و فنی و اقتصادی اعلام فرمودند که حقوق حقه کامل ایران از نفت به جدا کامل آنگذو حاصل خواهد شد. خوشبختانه با موفقیت کامل انجام می یابد موجب سرافرازی و سپاسگذاری عموم ملت

ایران میباشد بدینوسیله مراتب سپاس و تحشناسی عموم را پیشگاه مبارک شاهنشاه آریامهر تقدیم داشته بملت عزیز ایران و دولت فعال و خدمتگذار آقای هویدا و دستگاه عظیم شرکت ملی نفت ایران تبریک عرض میکنم. امیدوارم دولت ماوریاست محترم شرکت ملی نفت ایران و همکاران و مهندسين و کارکنان شان در اجرای نیات عالیله پیشوای محبوب مان همواره موفق و کامیاب باشند (انشاء الله).

بنده چند روز قبل نامه هایی از دانشجویان ایرانی مقیم اروپا و آمریکا داشتم از جریان پرافتخار کنگره ششم بهمن و جشنهای دهه اول انقلاب و فرمایشات حکیمانه و پرمغز و امیدبخش شاهنشاه مخصوصاً در موضوع استیفای حقوق ایران از نفت و تعیین تکلیف قطعی شرکتهای خارجی توضیح و ایراد فرمودند ضمن تحسین و تقدیر مراتب سپاسگذاری و تشکرشان را مانند عموم ملت ایران پیشگاه رهبر عالیقدرمان تقدیم داشته اند. خوشبختانه حالا که بموفقیت رسیده ایم همه آنها بیش از پیش مانند عموم هموطنان مان سپاسگذار و سربلند و سرافراز خواهند بود.

دانشجویان و جوانان این مملکت که مورد علاقه مخصوص شاهنشاه میباشند و دانشجویان عزیز ما در داخل کشور و خارج از ایران با علاقه و عشق خدمت بمیهن و ملت ایران تحصیل میکنند سرمایه های لایزال و قوی و نیرومند ملی ما بوده که باید آنها را خوب هدایت کنیم و خوب حفظ کنیم و با تمام امکانات سعی و کوشش بعمل آوریم که از جریانات و ترقیات و پیشرفتهای روز افزون مملکت آگاه باشند و با مدارک مستند و روشن بینند و بدانند که در این ده سال اخیر در وطن شان چه اقدامات ارزنده و مهمی در تمام قسمت های زندگی انجام شده است.

دعوتیهائی که اغلب بدستور آقای نخست وزیر از دانشجویان کشور از داخل مملکت و یا خارج از ایران بعمل می آید بسیار ارزنده و قابل تشکر است.

زندگی اجتماعی ملت ایران هر روز و روزی و پیشرفت می باشد ارتش نیرومند ملی ما با مدرن ترین تجهیزات مجهز بوده سربازان و افسران تحصیل کرده و با ایمان و علاقمند ما با فداکاری کامل با شعار مقدس خدا - شاه میهن

مشغول حفظ و حراست سرحدات ایران بوده و برای دفاع از آب و خاک این سرزمین مقدس باستانی آماده جانبازی هستند باید بگویم عموم ملت ایران برای حفظ هر وجب از خاک و وطن شان وظیفه دار خدمت و جانبازی می باشند هر قدر ارتش ایران مجهز تر و قوی تر باشد موجبت سعادت و سربلندی مملکت ایران می باشد.

باتوجه باینکه ملت بیدار ایران در جریان ترقیات و پیشرفتهای درخشان میهن خود بوده و حقایق را خوب درک می کند باز ممکن است عده ای ایرانی نما و خائن که ظاهر آشنا نامه ایرانی دار ندیدند و وعده ای بدین وجود و خائن و عده ای انگشت شمار و ناراضی و ناراحت باشند طبیعی است در هر اجتماع متمردن و پیشرفته اشخاص کوتاه نظر و حسود و ناسالم و بیمار پیدا می شود و یا از دور و نزدیک اشخاص بیگانه و همسایه بد نهاد و پست فطرت پیدا می شود که ترقی و پیشرفت یک جامعه مترقی و یا همسایه مترقی و متمردن و پیشرفته را نمیتواند تحمل نماید و ترقی آشنا و همسایه بچشم او مانند خار فرو می رود و از عده خائنین و بی وطن و مزدور استفاده نموده و ایجاد ناراحتی و آزار و اذیت بهمنوعان خود نموده و عده ای بیگانه و پاک و اطفال معصوم را از بین می برد در سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ دیدیم و شنیدیم که عده ای بی وطن و خائن و مزدور بیگانه چه فساد و چه آشوبی برپا نمودند که خوشبختانه محو و نابود شدند و ملت ایران سزای اعمال شان را داد و عده انگشت شمار فرار کردند. خوشبختانه ملت ایران بیدار است و حقایق را درک کرده بحریکات و افعال و اعمال بیگانه و بیگانه پرست جز تمسخر و نفرت و از جبار و قوی نهاده و طرد کرده است و در موقع لزوم با مشت آهنین دهان آنها را خرد می نماید. در روزهای عزاداری ماه محرم در تبریز و بخشها شخصاً ناظر و شاهد احساسات پاک و بی آلابش افراد جامعه و طبقات مختلف و اجتماع روحانیت بودم که همگی با احترام و تجلیل از عظمت انقلاب حسینی همه جا بوجود مقدس شاهنشاه و خاندان جلیل سلطنت دعا میکردند و از نیات سیاسی مملکت و امنیت بی نظیر و پیشرفتهای مملکت تشکر و سپاسگزاری کرده از دستگاه دولت تشکر داشتند و به خائنین و مزدوران خارجی و دشمنان دین و مملکت و ملت نفرین و لعنت

میفرستادند. عده معدود که بادت اجانب تیشه به ریشه خود میزنند هر کجا باشند از طرف ملت ایران مطرود و مردود و مغفور میباشند خوشبختانه دستگاه انتظامی با علاقه و دقت کامل مراقب بوده و آن ها را پیدا نموده بدست قانون و عدالت میسپارد (صحیح است).

سعادت مند هستیم که در شروع دهه دوم انقلاب شاه و ملت عموم طبقات اجتماع ایران، کشاورز و کارگر، روشنفکر و دانشجو اداری و بازاری و تاجر و اصناف همه با هم در اجرای نیات عالیله شاهنشاه مان متحد و متفق بوده و همکاری و کوشش خواهیم کرد تا در مقابل خدا و وجدان و شاهنشاه و ملت ایران سرافراز و مفتخر تر باشیم و همه با هم در حفظ انقلاب مقدس و منشورهای مقدس آن کوشا و فداکار خواهیم بود تا سعادت و رفاه و آسایش و ترقی و تعالی مملکت و ملت در آینده تأمین خواهد شد.

بنده خواستم چند تذکر و یادآوری را بعرض مجلس و دولت برسانم. در تمام قسمتها فعالیت شده، اثراتش را می بینیم، مخصوصاً در قسمت راهها خیلی زحمت میکشند ولی بنده یادآوری میکنم که ۲ راه در اطراف تبریز داشتیم، یکی راه سراسر کند مرکز شهرستان هشترو داشت، که امیدوارم توجه کنند آن راه ساخته شود. راه دیگری است که چندین سال است از دولت خواهش کرده ایم، در برنامه چهارم هم گذاشته شده، زاه آذر شهر به گاوگان و گاوگان به شبه جزیره شاهی است بساختن این دوراه خیلی لازم است، امیدوارم دولت توجه کند که این راهها ساخته شود. عرض دیگرم توجهی است که دولت بکارمندان دولت و بازنشستگان دارد و این جای سپاسگزاری است، که بزندگی آنها باتوجه بیلا رفتن سطح زندگی کمک بشود. بازنشستگان که ۳۰-۴۰ سال جوانیشان را برای دولت و ملت خدمت کرده اند، باید زندگی شان تأمین باشد. عده ای از همکاران دانشگاهی بنده از تهران که تبریز و اصفهان مخصوصاً استادان و دانشیاران که بیشتر تمام وقت نیستند، مراجعه کرده اند که حقوق بازنشستگی آنها مانند ۱۰ سال پیش است، یعنی اشلی که ۱۰ سال پیش بوده همانطور مانده است البته در دانشگاه تهران آقای دکتر نهبانندی باعلاقه و فعالیتی دارند پیشنهاد کرده اند

حقوق آنها تأمین شده ولی باز نشتگی آنها تأمین نشده ، یعنی يك دانشیار و استادی که امروز باز نشته میشود ، یا در جریان ده سال باز نشته شده اند همان حقوقی را میگیرند که ۱۰ سال پیش يك باز نشته می گرفته است ، امیدوارم که دولت توجه کند تا زندگی این باز نشته ها هم تأمین شود . عرض دیگری داشتم و تشکری می خواستم بکنم ، راجع به فیلمی که امروز در تهران نمایش میدهند ، فیلم ستارخان ، بنده تشکر میکنم که ایراداتی داشت و خیلی از قسمتهای فیلم با تاریخ وفق نمیداد ، از جناب آقای بهلبند و جناب آقای قوام صدوری تشکر میکنم که اقدام کرده اند که جلوی این فیلم را بگیرند چون این فیلمی که نشان میدهند با تاریخ و حقایق وفق نمیدهد و این درست نیست که قدر و منزلت پیشروان و پیشوایان مشروطیت مخصوصاً سردار ملیت و سالار مات که زحمات زیادی کشیدند کاسته شود و اینها مطابق تاریخ نیست امیدوارم توجه بکنند اصلاح بشود ، و اجازه ندهند که تاریخ را عده ای بی اطلاع تحریف بکنند . خیلی متشکرم (احسنت - احسنت).

رئیس - آقای دکتر نایبی بفرمائید .

دکتر نایبی - جناب آقای رئیس - همکاران

محترم ،

مقارن دهه بزرگداشت انقلاب ایران که ملت ما در آن بعبان پیوستگی و علاقه قلبی خود را نسبت با انقلاب و رهبر داهی و خردمند آن نشان داد و در چشم انداز وسیعی که ترقیات و پیشرفتهای اقتصادی و اجتماعی ایران در آن جلوه گری می نمود و نقش سعادت فردا توسط شاهنشاه ما بر پیشانی سرنوشت ملت ایران قلمزنی می شد و خطوط رهبر بهای آینده مردم ، بسوی تمدن بزرگ ایرانی روشنی می گرفت شهبانوی گرامی ایران با توجه بلزوم و وجوب صیانت فرهنگ و سنن و موارث معنوی و تحکیم بنیادهای اخلاقی و روانی انقلاب و ضمن دستخطی دستور ایجاد بنیاد فرهنگی فرح پهلوی را صادر فرمودند و این خود پاسخی بزرگ و شایسته به نیازی مهم و عظیم بود (صحیح است) علیاحضرت شهبانو در این پیام اعلام فرمودند که پیشرفت مادی يك جامعه آنگاه در خدمت قوام و دوام آنست که بر غنای فرهنگی اعضای آن بیفزاید و از آفرینش انسانهای اقتصادی بی فرهنگ بهره یزد و طرح ریزی فرهنگ ملی سازگار یا جوهر سازنده تحولات

باید انسانی باشد باتمام خصوصیات يك انسان باهاله ای از معنویت و توجه بعننا و مبانی مذهبی و آگاه و علاقمند بر فرهنگ و تمدن گذشته این ملت و نگفته پیداست که فقط چنین انسانهایی می توانند سازندگان واقعی تاریخ این مملکت باشند و تاریخ وطن ما به آن سوی خواهد رفت که رهبران دیشمند و فرزندان مؤمن و انقلابی ایران بخوانند (صحیح است - احسنت).

الگوهای خارجی که موجب تسلط ماشین و غلبه مصرف و خواری و نانواری است از دیدگاه انقلابی ما مطرود است و توسعه و پیشرفت اقتصادی بر اساس انقلاب شاه و ملت باید با تعالی فرهنگ و ارتقاء اخلاق و حفظ جنبه های انسانی تمدن و فرهنگ ملی توأم باشد و باید جامعه و تمدن ایرانی بار دیگر نقش بارز خود را در ساختن دنیای انسانی تر و فرهنگی معنوی تر ایفا نماید و هنر و ادب ما باید راههای تازه ای از شجاعت و غرور بشری و رهبری و لزوم فکری در پیش پای مردم بگشاید .

بدیهی است که مفهوم زنده نگاه داشتن و حفظ سنن ارزنده و مترقی فرهنگ اصیل ایرانی گذشته گرائی و تجلیل از سنگواره های فکری گذشته نیست بلکه فقط علاقمندی به سنن ارجدار ملی و دفاع از عناصر مترقی و نیروزای فرهنگ اصیل ایران راه جلوگیری از ویرانگریهای فرهنگهای بیگانه می باشد و باتوجه باینکه فرهنگ گذشته ما با تمام غنای خود نمی تواند در ساختن فرهنگ امروز بعنوان همه مصالح بکار رود باید علوم و دانشهای جدید را در جامعه ایران بومی کرد و با وفاداری به میراث فرهنگی گذشته ارزش و اصالت تمدن جدید را شناخت و بین گذشته و آینده پیوندی منطقی و سازنده بوجود آورد .

باید در درون هر يك از ما يك شرق و يك غرب وجود داشته باشد یعنی هم از معنویت باستانی شرق برخوردار باشیم و هم از پیشرفتهای تکنولوژی و مدیریت بهره مند گردیم بعبارت دیگر در عین حال که هویت واقعی خود را حفظ مینمائیم باید بر فن صحیح و مخصوصاً اهلی کردن تکنیک و خراج صنعتن تکنولوژی از حالت انتزاعی و آمیختن آن با فرهنگ و تمدن خود سهم جدیدی در آفرینش ملاکها و معیارهای تازه داشته باشیم و معنا و

مفهوم واقعی زندگی را فدای بازده و ثروت بی هدف تسازیم و در مقابل اخذ تکنولوژی اصالت خود را بعنوان بهانه برداریم و حرکت انقلابی خود را دائماً با کسب الهام از تعالیم رهبر انقلاب بر مبنای ایدئولوژی ایرانی و باتوجه بر سنن و فرهنگ ملی خود ادامه دهیم و همانطوریکه انقلاب ما بر پایه معنویت و محبت و دوستی و تفاهم تکوین یافته است ما نیز باید در طی این راه عملاً پیرو آن اصول عالی دینی و اخلاقی و فکری باشیم که در طول هزاران سال وجه تمایز فرهنگ اصیل ما بوده است و لذا همانطوریکه علیاحضرت شهبانو اشاره فرموده اند همه دانشمندان و دانشگاہیان - هنرمندان و ایرانیان فرهنگ دوست باید رسالت پیمودن این راه و ایفاء این وظیفه را بعهده بگیرند و در برابر انقلاب و رهبر خردمند آن - در برابر ایران و فرهنگ باستانی آن - در برابر نسل امروز و نسلهای فردای ما احساس مسئولیت بکنند و بدین مسئولیت عمل نمایند و همه با هم برای تربیت انسانهایی بکوشند که دارای روحیه انقلابی - تفکر صنعتی و فرهنگ و اندیشه ایرانی باشند انشاء اله (احسنت - احسنت).

رئیس - خانم دکتر طالقانی بفرمائید .

خانم دکتر طالقانی - ریاست محترم ، همکاران

ارجمند .

امروز در این ساحت مقدس بر خود لازم و واجب دیدم که از نظر بزرگداشت روز بزرگ و تاریخی هشتم اسفند چند کلمه بسمع برسانم البته آنچه خواهم گفت همه بر آن واقفیم ولی تکرار مطالب و بازگویی وقایعی که در حال ملتی مؤثر بوده نه تنها باعث تکدر خاطر نمیشود بلکه یادآوری آن وقایع و سپاس از بنیان آن واجب و ضروری است (صحیح است) اهمیت وقایعی که در اسفندماه بوقوع پیوسته و چهره کشور و میهن عزیز ما را دگرگون ساخته بر هیچ فرد ایرانی پوشیده نیست روز سوم اسفند و روز هشتم اسفند برای ملت ایران گرامی و فراموش نشدنی است (صحیح است) .

دو حادثه تاریخی بزرگ در اسفندماه در تاریخ کشور ما روی داده که مهر و موهبت خداوند در اثر آن دو واقعه بملت ایرانی ارزانی شده است از این رو بجاست که ماکلمه اسفند را بشکافیم و از دل زمان بر واقعیت ارزنده آن

پی ببریم و بد نیست که بخاطر بیاوریم که این ماه و نامش چقدر در نظر نیاکان مامحترم و مقدس بوده، واژه و کلمه اسفند از لغات اصیل فارسی است که در اوستا بصورت سپنارمیشی Spente Armaiti آمده که مرکب از دو قسمت است، قسمت اول سپنتا بمعنی سود و فایده مقدس و درمان بخش و قسمت دوم ارمیشی بمعنی فروتنی و فداکاری است. این لغت در پهلوی سپندارمیت و در فارسی دری سپندارمید و بالاخره امروز اسفند شده است.

اسفند یعنی (سپنتا ارمیشی) در جهان روحانی مظهر مهر و بردباری و فروتنی (خداوند) و در جهان مادی نگهبان زمین و مادر زمین خوانده شده است از اینرو ما به مام وطن در ادبیات بسیار برمیخوریم که همان ریشه ستی و مذهبی قدیم در آن مستتر است.

تشریح و تفسیر لغوی اسفند ماه از آن نظر است که بخاطر بیاوریم که اسفند از نظر نیاکان ما ماهی مقدس و مظهر مهر و بردباری و عطوفت خداوند است، در عصر پهلوی تاریخ شاهد دو واقعه بزرگ در اسفندماه بوده است و مشاهده شده که مهر خدا در این ماه بر ملت ایران توسط فرستادگانش متجلی گشته است زیرا بازم معتقدیم که شاه سایه خدا و فرستاده خدا در این سرزمین متجلی گشته است یکی از آن وقایع در روز سوم اسفند اتفاق افتاد که خاطره آنرا ملت ایران چند روز قبل چه از پشت این تریبون و چه در مجامع و محافل دیگر بزرگ داشت. و یاد آور شد که در روز سوم اسفند کشتی خورد و شکسته میهن درد ریای متلاطم زمان بدست رضاشاه کبیر از نیستی و نابودی نجات یافت و شالوده ایرانی نوین بر این روز بدست آن رادمرد بزرگ بنیان گذاری شد (صحیح است).

زن ایرانی تا آن زمان برخلاف تعالیم اسلام که میفرماید اطلب العلم من المهدالی اللحدی اطلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمة از کسب دانش بی بهره بود و بقول پروین اعتصامی

زن در ایران پیش از این گوئی که ایرانی نبود
پیشه اش جز تیره روزی و پهریشانی نبود
نوردانش را ز چشم زن نهان می داشتند
این ندانستن زبستی و گرانجانی نبود

رضاشاه کبیر که درود بروانش باد با قدرت و شجاعت خاصی که لازمه ایستادگی در مقابل تعصبات بوج و تو خالی آترمان بود با توجه بتعالیم اسلامی درهای مدارس و دانشگاه ها را بروی زنان گشود و بزین حق حیات علمی بخشید (صحیح است) ترویج آموزش و پرورش در میان زنان یکی از عوامل عمده تغییر سیمای اجتماعی ایران از یک جهت و روح عدالت گستری و ملت دوستی و کیاست و تدبیر شاهنشاه آریامهر از جهت دیگر سبب شد که واقعه تاریخی دوم در ماه اسفند بوقوع پیوندد و در روز هشتم اسفند زن دارای حقوقی مساوی با برادران خود گردد ناگفته نماند که کیاست و درایت، متانت و وقار، فکر و اندیشه و فعالیت صمیمانه شهبانوی ما در اعطای این حقوق بزنان ایرانی رل بسیار مؤثری داشته است (صحیح است).

زیرا شاهنشاه ما که دارای جمیع خصایل انسانی و بشر دوستی هستند وقتی تلاش و کوشش صادقانه زنان را در شهر و روستا مشاهده کردند زمانیکه از نزدیک کیاست و درایت و فعالیت بانوی اول مملکت را مشاهده میفرمودند از عدالت بدور دیدند که زن ایرانی با آن همه هوش و ذکاوت برخلاف قانون اساسی که منطبق با اصول اسلام است از حقوق حقه خود محروم بماند از اینرو بانهایت شجاعت و درایت در هشتم اسفند بزین حقوقی مساوی با مرد اعطا فرمودند (صحیح است - احسن). میدانید در تقویم مزدیسنا که تعمیم نیاکان ما است هر روز از ماه بنام یکی از فرشتگان نام گذاری شده و سه روز از ماه بنام دی نامیده میشد که یکی از آن روزها روز هشتم اسفند است بازی تاریخ را مشاهده کنید رضاشاه کبیر در پیمانه زن را از زندان حجاب آزاد و درهای دانشگاه را برویش باز کرد و راه را برای اخذ حقوق بیشتر برای او هموار نمود و فرزند برومندش در (دی روز) از اسفند ماه بزین حقوق سیاسی اعطا فرمود اگر تاریخ اسلام را ورق بزیم می بینیم که رسول اکرم بزین حق زیستن بخشید و بمردان یاد آور شد که زن انسانی مانند آنان است و حق حیات دارد.

فکر و قدرت رضاشاه کبیر زن را از قید چادر رهائی داد و درهای مراکز آموزش و پرورش را باز کرد و بزین حیات علمی بخشید و اندیشه و کیاست و عدالت شاهنشاه موجودی حیات سیاسی زنان گردید (صحیح است). پس زن ایرانی که در عصر

درخشان پهلوی حیات علمی و سیاسی یافت این موهبت های بزرگ را هرگز فراموش نخواهد کرد. و باتلاش و کوشش خستگی ناپذیر در استحکام خانه و خانواده، در اعتلای کشور عزیز خود دوش بدوش برادران خود گام بر میدارد و بر آن است که باتلاش و کوشش صادقانه در کار و متانت و وقار در روش و دقت و تعمق و اعتلای فکر و اندیشه از راه کسب علم و دانش جامعه ایرانی را پیش از پیش باین اصل انقلاب که از شاه بیت های حماسه ملی عصر پهلوی است معتقدتر و مؤمن تر گرداند و همه را بیش از پیش معترف سازد که واقعا زن ایرانی شایسته هر نوع ترقی و تعالی است و این روش تنها کلیدی است که درهای بسته هر گونه نابرابری های اجتماعی را بروی زنان ایرانی میگشاید. این نکته را بیاد آور میشود زن ایرانی در آن زمان که حصار بی ودر پرده جهل و حصار تاریک محدودیتهای قرون و اعصار میزیست برای دفاع از میهن خود و برای اعتلای کشور عزیز خویش همیشه جان بر کف آماده بوده است (احسن) چنانکه مورگان شوستر در کتاب اختناق ایران باین نکته اشاره کرده و در عصر انقلاب مشروطیت بزنان ایرانی بخاطر تظاهراتی که باعث تشجیع مردان شده درود میفرستد و میگوید زنان روبرسته و حصاری ایرانی چادرهای خود را بکمتر زده بمردان گفتند اگر شما دمار از بندخواهان برنمایا و رید سلاحها را بما دهید تا ما آنان را بجای خود بشناسیم (احسن).

امروز که زن ایرانی در عصر درخشان پهلوی از کلیه مواهب اجتماعی و سیاسی برخوردار است مسلماً آماده تر و بیناتر و هشیاتر هم دوش با برادران خود جان بر کف آماده هر نوع خدمت بمیهن و به شاهنشاه عدالت گستر خود میباشد و پیوسته باینجا خود درود میفرستد (صحیح است).

همه ما واقفیم که فرزند ثمره زندگی است و هیچ موهبتی بهتر از داشتن فرزند برومند نیست رضاشاه کبیر خدمات ارزنده ای برای ملت و کشور ایران کرد و ایرانی نوین پی افکند و نام خود را در تاریخ با خطوط زرین ثبت نمود اما آنچه را که پیش از هر چیز روح آن رادمرد بزرگ را شاد میگرداند اعمال و اقدامات فرزند برومند اوست. باید گفت رضاشاهها روح شاد و درود بروان

امروز در سایه رهبری فرزند برومند در ایران همان ایرانی که بآن عشق میورزیدی و تا واپسین دم حیات مشتی از خاک میهن را با خود همراه داشتی در همان سرزمین، امروز در دهکده ها بجای صدای زنجیرهای زنگ زده و پوسیده که قرن ها بر دست و پای زار عین زحمت کش و توده عظیمی از مردم این سرزمین بسته بود صدای تراکتور و ماشینهای کشاورزی و صنعتی و حرکت چرخ کارخانه ها بگوش میرسد که بدست زن و مرد ایرانی در گردش است (صحیح است).

امروز دختران و پسران جوان با یک دنیا عشق و نیرو مشغلهای دانش و آبادی و بهزینتی و سلامتی را به قلب روستاها برده در نوسازی کشور شریک و سهمیند امروز مردم شهر و روستا دیگر به نان و آب قانع نیستند شاهراه و دانشگاه و کارخانه میخواهند و پادشاه عدالت گستر در تلاش و کوشش مداوم است که همه خواسته های ملت خویش جامه عمل ببوشاند و موی خود را در این راه سفید کرده است.

امروز بجای ناله زنان ستم دیده ورنج کشیده نوای دلپذیر راهنمایان اخلاق و آموزش و پرورش و ترویج و بهداشت و صدای مهربان دخترانیکه بکسوت سپاهی در آمده اند شنوده میشود که سرود بهزینتی و حرکت و کوشش در گوشها زمزمه میکنند. امروز زنان کشور در تمام شئون در کار و کوششند و میکوشند که کار و فعالیتشان هر روز بهتر از دیروز مورد قبول جامعه واقع گردد، و روشن بینان و آزادگان از تعصب نیز بر فعالیت زنان قدر می نهند.

امروز افکار بلند فرزند برومند تو در جهان ظنین افکنده و چشمهای جهانیان را خیره کرده است. ملت ایران آرزو مند دوام سلطنت شاهنشاه آریامهر است تا کشور ما را بارهبریهای مستمر خود بدروازه های

طلائی تمدن بزرگ برساند. در خاتمه عرایض لازم میدانم از تلاش و کوشش دولت حزبی هم مستلک هویدا و حزب پاسدار انقلاب که مجریان صدیق اندیشه های بلند و گهربار رهبر خردمند میباشند و در راه تأمین حقوق اجتماعی و گسترش سازمانهای بانوان در سراسر کشور نهایت مجاهدت را مینمایند.

صمیمانه سپاسگزاری نمایم و توفیق روز افزون همه خدمتگزاران شاهنشاه بزرگ و ملت شریف ایران را از خداوند مسئلت دارم (احسن).

از تصدیقی که دادم پوزش می طلبم (احسن).

۳- تقدیم لایحه صندوق ضمانت صادرات ایران بوسیله آقای دکتر معتمد وزیری معاون وزارت اقتصاد

رئیس - وارد دستور میشود آقای دکتر معتمد وزیری بفرمائید.

دکتر معتمد وزیری (معاون وزارت اقتصاد) - با اجازه مقام ریاست و نمایندگان محترم مجلس شورای ملی بمنظور توسعه صادرات و تشویق صادر کنندگان کشور و حفظ آنها در مقابل پاره‌ای از خطرات قهری و بازرگانی و حفظ و حراست آنها لایحه تأسیس صندوق ضمانت صادرات ایران را که در ۹ ماده تهیه شده است تقدیم و تقاضای تصویب آنرا می نماید.

رئیس - لایحه به کمیسیون های مربوط ارجاع میشود.

۴- تقدیم لایحه تشخیص مطالبات شرکت کوتینو کارو و شرکاء و لایحه تغییر نام اداره کل گمرک بوسیله آقای دکتر کاشفی معاون وزارت دارائی

رئیس - آقای دکتر کاشفی بفرمائید.

دکتر کاشفی (معاون وزارت دارائی) - با کسب اجازه از مقام معظم ریاست بموجب قانون مصوب تیرماه ۱۳۴۶ مقرر است که کمیسیون فنی از طرف هیئت وزیران تشکیل شود مطالبات شرکت کوتینو کارو، و کوکس را تعیین و گزارشش را به کمیسیون بودجه مجلس شورای ملی تقدیم کند. گزارش مربوط به شرکت کوکس چندروز قبل به مجلس شورای ملی تقدیم شد و امروز گزارش مربوط به شرکت کوتینو کارو و شرکاء آماده گردیده که مبلغ ۱۲۳۸۴۹۳ ریال طلب این شرکت تشخیص داده شده است، گزارش مزبور اینک برای بررسی و تصویب کمیسیون بودجه تقدیم میشود. لایحه دیگری است مربوط به تغییر نام اداره گمرک به اداره گمرک ایران که تقدیم میشود.

رئیس - لایحه به کمیسیون های مربوط ارجاع میشود.

۵- طرح و تصویب گزارش کمیسیون برنامه راجع به لایحه برنامه و بودجه کشور و ابلاغ بدولت

رئیس - گزارش کمیسیون ما راجع به لایحه برنامه و بودجه کشور که پس از تصویب مجلس شورای ملی در مجلس سنا اصلاحاتی در آن بعمل آمده مطرح است قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

گزارش از کمیسیون برنامه بمجلس شورای ملی

کمیسیون برنامه در جلسه روز دوشنبه ۱۳۵۱/۱۲/۷ با حضور نماینده دولت لایحه شماره ۱۷۵۱۵۲/۱۰/۱۳۵۱ راجع به برنامه و بودجه را که پس از تصویب مجلس شورای ملی در مجلس سنا اصلاحاتی در آن بعمل آمده و در جلسه روز یکشنبه ۱۳۵۱/۱۲/۱۶ مجلس شورای ملی وصول آن از مجلس سنا اعلام گردیده بود مورد رسیدگی قرارداد و مصوبه مجلس سنا را با اصلاح عبارتی در مواد ۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲ تصویب کرد.

اینک گزارش آن بشرح زیر تقدیم مجلس شورای ملی میگردد.

قانون برنامه و بودجه کشور

فصل اول - تعاریف

ماده ۱- تعریف اصطلاحات مندرج در این قانون بقرار زیر است:

بند ۱ - سازمان - منظور از سازمان، سازمان برنامه و بودجه است.

بند ۲ - برنامه دیرازمدت - منظور برنامه ایست که ضمن آن توسعه اقتصادی و اجتماعی برای یک دوره دهساله یا طولانی تر بعنوان راهنمای برنامه ریزیهای پنجساله پیش بینی میشود.

بند ۳ - برنامه عمرانی پنجساله - منظور برنامه جامعی است که برای مدت پنجسال تنظیم و بتصویب مجلسین میرسد و ضمن آن هدفها و سیاستهای توسعه اقتصادی و اجتماعی طی همان مدت مشخص میشود.

در این برنامه کلیه منابع مالی دولت و همچنین منابعی که از طرف شرکتهای دولتی و بخش خصوصی صرف عملیات عمرانی میگردد از یکطرف و اعتبارات جاری و عمرانی

دولت و هزینه های عمرانی شرکتهای دولتی و بخش خصوصی از طرف دیگر جهت وصول به هدفهای مذکور پیش بینی میگردد.

بند ۴ - برنامه سالانه - منظور برنامه عملیات اجرائی دولت است که سالانه تنظیم و همراه بودجه کل کشور تقدیم مجلس شورای ملی میگردد و ضمن آن در قالب هدفها و سیاستهای مندرج در برنامه عمرانی پنجساله هدفهای مشخص و عملیات اجرائی سالانه هر دستگاه اجرائی با اعتبار مربوط تعیین میشود.

بند ۵ - بودجه عمومی دولت - منظور بودجه ای است که در آن برای اجرای برنامه سالانه منابع مالی لازم پیش بینی و اعتبارات جاری و عمرانی دستگاههای اجرائی تعیین میشود.

بند ۶ - اعتبارات جاری - منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنجساله بصورت کلی و در بودجه عمومی دولت بتفکیک جهت تأمین هزینه های جاری دولت و همچنین هزینه نگهداشت سطح فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی دولت پیش بینی میشود.

بند ۷ - اعتبارات عمرانی - منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنجساله بصورت کلی و در بودجه عمومی دولت بتفکیک جهت اجرای طرحهای عمرانی (اعتبارات عمرانی ثابت) و همچنین توسعه هزینه های جاری مربوط به برنامه های اقتصادی و اجتماعی دولت (اعتبارات عمرانی غیر ثابت) پیش بینی میشود.

بند ۸ - عملیات اجرائی - منظور فعالیتهای جزائی و طرحهای عمرانی دستگاههای اجرائی است که در برنامه سالانه مشخص میگردد.

بند ۹ - فعالیت جاری - منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخصی است که برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه سالانه طی یکسال اجرا میشود و هزینه آن از محل اعتبارات جاری تأمین میگردد.

بند ۱۰ - طرح عمرانی - منظور مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی یا اجتماعی که توسط دستگاه اجرائی انجام میشود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه عمرانی پنجساله بصورت سرمایه گذاری ثابت شامل هزینه های غیر ثابت وابسته در دوره

مطالعه و اجرا و یا مطالعات اجرا میگردد و تمام یا قسمتی از هزینه های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین میشود و به نوع انتفاعی و غیر انتفاعی و مطالعاتی تقسیم میگردد:

الف - طرح عمرانی انتفاعی - منظور طرحی است که در مدت معقولی پس از شروع بهره برداری علاوه بر تأمین هزینه های جاری و استهلاك سرمایه سود متناسبی بتبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید.

ب - طرح عمرانی غیر انتفاعی - منظور طرحی است که برای انجام برنامه های رفاه اجتماعی و عملیات زیربنایی و یا احداث ساختمان و تأسیسات جهت تسهیل کلیه وظایف دولت اجرا میگردد و هدف اصلی آن حصول درآمد نمیشد.

پ - طرح مطالعاتی - منظور طرحی است که بر اساس قرارداد بین سازمان و یاسایر دستگاههای اجرائی با مؤسسات علمی و یا مطالعاتی متخصص برای بررسی خاصی اجرا میگردد.

بند ۱۱ - دستگاه اجرائی - منظور وزارتخانه -

نیروها و سازمانهای تابعه ارتش شاهنشاهی - استانداری یا فرمانداریکل - شهرداری و مؤسسه وابسته به شهرداری مؤسسه دولتی - مؤسسه وابسته بدولت - شرکت دولتی - مؤسسه عمومی عام المنفعه و مؤسسه اعتباری تخصصی است که عهده دار اجرای قسمتی از برنامه سالانه بشود.

بند ۱۲ - دستگاه مسئول بهره برداری - منظور دستگاهی است که پس از اجرا و تکمیل طرح عمرانی طبق قوانین و مقررات مربوط موظف بهره برداری و نگهداری از آن میگردد. این دستگاه ممکن است همان دستگاه اجرا کننده طرح و یا دستگاه دیگری باشد.

بند ۱۳ - اصطلاحاتی که بکار این قانون تعریف نشده است طبق تعاریف مندرج در قانون محاسبات عمومی خواهد بود.

فصل دوم - شورای اقتصاد

ماده ۲۵ - بمنظور هدایت و هم آهنگ کردن امور اقتصادی کشور شورای مرکب از عده ای از وزیران بشرح زیر بر رئیس کل بانک مرکزی ایران بریاست نخست وزیر بنام شورای اقتصاد تشکیل میشود:

وزیر دارائی

وزیر اقتصاد

وزیر کار و امور اجتماعی

وزیر کشاورزی و منابع طبیعی

وزیر تعاون و امور روستاها

وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه

یکی از وزیران مشاور با انتخاب نخست وزیر

در جلسات شورا بر حسب ضرورت سایر وزیران

همز شرکت خواهند کرد.

ماده ۳- شورای اقتصاد وظایف زیر را عهده دار

خواهد بود:

۱- تعیین هدفهای کلی برنامه های عمرانی کشور.

۲- بررسی خط مشی ها و سیاستهای اقتصادی و

اجتماعی جهت طرح در هیئت وزیران.

۳- اظهار نظر نسبت به برنامه های عمرانی جهت طرح

در هیئت وزیران.

۴- تعیین خط مشی تنظیم بودجه کل کشور.

۵- بررسی بودجه کل کشور برای طرح در هیئت

وزیران.

۶- اتخاذ تصمیم در باره مسائلی که مسئولان

دستگاههای اجرائی در زمینه اجرای طرحها و فعالیتها با

آن مواجه و در شورا مطرح مینمایند.

۷- تصویب اصول و سیاستها و ضوابط مربوط

با عطاء وام از محل اعتبارات عمرانی بمؤسسات دولتی

و شرکتهای دولتی و سایر مؤسسات در بخش عمومی و

شهرداریها به پیشنهاد وزارت دارائی و سازمان

۸- تصویب اصول و سیاستها و ضوابط مربوط

با عطاء وام و وام مشارکت دولت در سرمایه گذاری مؤسسات

خصوصی از طریق بانکها و مؤسسات اعتباری تخصصی به

پیشنهاد وزارت دارائی و سازمان

۹- تصویب اصول و سیاستها و ضوابط مربوط

باخذ وام و اعتبارات خارجی که توسط کمیته ای

مرکب از نمایندگان وزارت دارائی، وزارت اقتصاد،

سازمان و بانک مرکزی ایران تنظیم و پیشنهاد خواهد

شد.

۱۰- بررسی و اظهار نظر نسبت بآئین نامه ها و مقررات

مربوط با اجرای این قانون و قوانین برنامه های عمرانی

فصل چهارم- تهیه برنامه های عمرانی پنجساله

ماده ۷- سازمان باید قبل از پایان هر دوره برنامه عمرانی پنجساله برنامه دوره بعد را بر اساس پیشنهاد های دستگاههای اجرائی و مطالعات خود و تلفیق آنها با در نظر گرفتن اولویتها تهیه و بشورای اقتصاد تسلیم نماید تا پس از بررسی و تأیید برای طرح در هیئت وزیران ارسال دارد.

ماده ۸- دولت باید حداقل شش ماه قبل از پایان هر دوره برنامه لایحه برنامه دوره بعد را جهت تصویب بمجلس تقدیم نماید.

ماده ۹- برنامه های کلی عملیات اجرائی بخشهای مختلف شامل نوع و حجم عملیات و اعتبارات مربوط در قالب برنامه عمرانی فوق بتصویب کمیسیونهای برنامه مجلسین خواهد رسید.

ماده ۱۰- بمنظور تبادل نظر در تهیه برنامه های عمرانی و ایجاد هم آهنگی در عملیات دستگاههای اجرائی و همچنین ایجاد هماهنگی بین مؤسسات عمومی و بخش خصوصی و تطبیق برنامه ها با احتیاجات مناطق مختلف کشور سازمان، کمیته هایی بنام کمیته های مشترک برنامه ریزی با دستگاههای اجرائی تشکیل خواهد داد.

فصل پنجم- بودجه کل کشور

ماده ۱۱- بودجه کل کشور طبق مقررات قانون محاسبات عمومی و بارعایت این قانون تهیه میشود.

ماده ۱۲- اعتبارات طرحهای عمرانی در قالب برنامه های اجرائی همراه با اعتبارات جاری دستگاههای اجرائی در بودجه کل کشور منظور و برای تصویب بمجلس شورای ملی تقدیم میگردد.

ماده ۱۳- کلیه دستگاههای اجرائی مکلفند برنامه سالانه و بودجه سال بعد خود را همراه با اعتبارات جاری و عمرانی مورد نیاز طبق دستور العمل تهیه بودجه سازمان ارسال نمایند.

ماده ۱۴- بودجه و برنامه سالانه شامل فعالیتهای جاری و طرحهای عمرانی پیشنهادی دستگاههای وابسته بهریک از وزارتخانه ها باید قبل از از سال سازمان بر حسب مورد بتأیید وزیر مربوط یا مجمع عمومی و یا بالاترین مسئول دستگاه رسیده باشد.

ماده ۱۵- اعتبارات طرحهای عمرانی مربوط بهراستان و فرمانداریکل که جنبه ناحیه ای دارد سالانه در بودجه کل کشور تحت عنوان خاص منظور و در اختیار هریک از استانیداران یا فرمانداران کل گذاشته خواهد شد تا طبق برنامه سالانه بمصرف برسانند.

تبصره ۱- برنامه های عمرانی موضوع این ماده را سازمان و دستگاههای اجرائی ذیربط با توجه بماده ۷ این قانون و بنظرات نمایندگان مجلسین در مناطق مربوط و نمایندگان انجمنهای استان و شهرستان و استانیداران و فرمانداران کل و فرمانداران تهیه مینمایند.

تبصره ۲- سازمان موظف است آئین نامه مربوط به تهیه و تنظیم و اجرای طرحهای عمرانی موضوع این ماده را شامل نحوه مشارکت انجمنهای استان و شهرستان و تفویض اختیار از طرف وزارتخانه ها با استانیداران و فرمانداران کل و همکاری با آنها و نظارت بر اجرای آنها تهیه و جهت تصویب به هیئت وزیران تسلیم نماید.

ماده ۱۶- دولت بتدریج مقدمات استانی کردن آن قسمت از اعتبارات جاری را که قابل تفکیک به استانها و فرمانداریهای کل میباشد فراهم خواهد نمود بنحویکه تا پایان برنامه پنجم اعتبارات مزبور بتفکیک هراستان و فرمانداریکل در بودجه کل کشور منعکس شود.

ماده ۱۷- بمنظور تلفیق و هماهنگ نمودن سرمایه گذاری در بخش دولتی شرکتهای دولتی که از محل منابع داخلی خود اقدام بسرمایه گذاری جهت احداث ساختمان یا ایجاد تأسیسات و تجهیزات جدید و یا توسعه مینمایند و کل مبلغ سرمایه گذاری سالانه آنها از محل منابع مالی داخلی خود مجموعاً از پنجاه میلیون ریال تجاوز نمیکند مکلفند هر سال در موقع تنظیم بودجه کل کشور برنامه سرمایه گذاری سال بعد خود را جهت تلفیق و هماهنگ نمودن با سایر عملیات عمرانی دولت بسازمان ارسال نمایند.

برنامه پیشنهادی شرکت را سازمان بررسی و نظر خود را جهت تأیید در شورای اقتصاد مطرح خواهد نمود. وزراء و سایر مقامات که از طرف دولت بسمت نماینده صاحبان سهام یا بعنوان دیگر در مجمع عمومی

و یا شوراهای شرکتها عضویت دارند موظفند نظر شورای اقتصاد را در تصویب بودجه دستگاه رعایت نمایند.

ماده ۱۸- سازمان پس از انجام رسیدگیهای لازم و تلفیق و هماهنگ نمودن پیشنهادهای دستگاههای اجرائی در مورد فعالیت های جاری و طرحهای عمرانی لایحه بودجه کل کشور را با رعایت ماده ۲۶ قانون محاسبات عمومی تنظیم خواهد نمود.

ماده ۱۹- بودجه مصوب از طرف نخست وزیر بکلیه دستگاههای اجرائی جهت اجرا ابلاغ خواهد شد. در اجرای بودجه دستگاه اجرائی مکلف است بر اساس شرح فعالیتها و طرحها که بین دستگاه و سازمان مورد توافق واقع شده است در حدود اعتبارات مصوب عمل نماید.

ماده ۲۰- در مورد طرحهای عمرانی که مدت اجرای آنها از یکسال مالی تجاوز میکند اعتبار مورد نیاز تا پایان کار تفکیک سالانه در بودجه اولین سالی که طرح مزبور در آن منظور میگردد تعیین و همراه با بودجه کل کشور بتصویب میرسد و دستگاه اجرائی مجاز بتأمین اعتبار و تعهد در باره کلیه مبلغ طرح با رعایت اعتبارات سالانه تفکیک شده میباشد.

تبصره ۱- روش فوق در مورد طرحهای عمرانی که مدت اجرای آنها از دوره برنامه عمرانی پنجساله تجاوز نماید نیز قابل اجرا خواهد بود.

تبصره ۲- هرگاه در مورد برخی از طرحها تعیین مبلغ اعتبار مورد نیاز برای تکمیل طرح در سالهای بعد در موقع تهیه پیشنهادهای بودجه سال از طرف دستگاه اجرائی مقدور نباشد تغییر طرح و برنامه اجرائی بتصویب کمیسیونهای برنامه مجلسین و تأمین اعتبار و اصلاح و تغییر بودجه موکول بتصویب کمیسیون بودجه مجلس شورای ملی است و قبول هرگونه تعهد مالی از طرف دستگاههای اجرائی برای سالهای بعد موکول بتحصول این مجوز خواهد بود.

فصل ششم - اجرای طرحهای عمرانی

ماده ۲۱- مسئولیت تهیه و اجرای طرحهای عمرانی با دستگاههای اجرائی است و اجرای طرحهای عمرانی از نظر مقررات استخدامی و مالی و معاملاتی تابع مفاد

ماده ۲۵- میزان وامها و اعتبارات خارجی بصورت نقد یا از طریق انتشار اوراق قرضه و خرید کالا و خدمات از خارج یا تضمین وامها و اعتبارات مذکور که جهت تأمین تمام یا قسمتی از هزینه طرحهای عمرانی تحصیل میشود طبق قانون هر دوره برنامه عمرانی تعیین و مشخص میگردد و میزان وامها و اعتبارات که تحت عنوانین فوق طی هر دوره برنامه عمرانی جهت تحصیل و یا تضمین آن موافقتنامه یا قرارداد منعقد میشود نباید از کل مبلغ تعیین شده در قانون برنامه عمرانی همان دو روزه تجاوز نماید. امور مربوط بوامها و اعتبارات خارجی در وزارت دارائی متمرکز میگردد و وزارت دارائی بنمایندهای از طرف دولت مجاز است با رعایت بند ۹ ماده ۳ این قانون در حد میزان تعیین شده فوق نسبت بتحصول وامها و اعتبارات اقدام نموده و قراردادها و موافقتنامه های مربوط را امضاء نماید.

وزارت دارائی مکلف است ظرف یکماه پس از انعقاد هر قرارداد گزارش آنرا بمجلسین تقدیم نماید. **تبصره ۱-** قراردادها و اعتبارات که برای تحصیل وام از دولتهای خارجی یا آنها منعقد میگردد پس از تصویب کمیسیونهای دارائی مجلسین قابل اجرا خواهد بود. **تبصره ۲-** انجام مذاکرات مربوط بتحصول وام و یا اعتبار مشترک توسط دستگاه اجرائی مربوط و وزارت دارائی صورت خواهد گرفت. **تبصره ۳-** میزان استفاده از منابع مالی خارجی در هر سال نباید از مبلغ کل پیش بینی شده در بودجه همان سال تجاوز نماید.

ماده ۲۶- در مواردیکه اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی بعهده يك شرکت دولتی یا مؤسسه بازرگانی و استه بدولت محول شده است و اجزای طرح مذکور مستلزم تحصیل وام و یا اعتبار خارجی است دولت میتواند بنائبینهاد وزارت دارائی شرکت یا مؤسسه مزبور اجازه دهد که نسبت بتحصول وام یا اعتبار مورد نظر با جلب موافقت قبلی وزارت دارائی نسبت بشرايط قرارداد اقدام نموده و قراردادها را پس از تصویب هیئت وزیران بنام خود امضاء و مبادله نموده و بموقع اجرا بگذارد. شرکت یا مؤسسه موظف است اقساط اصل و بهره و سایر هزینه های مربوط بوامها و اعتبارات مذکور

این قانون و سایر قوانین و مقررات عمومی دولت خواهد بود. در مورد طرحهای انتفاعی یا قسمتی از هزینه طرحهای سرمایه گذاری خود که از محل اعتبارات عمرانی دولت تأمین نمیکردد احتیاج بتحصول وام یا اعتبار خارجی داشته باشند باید موافقت کتبی وزارت دارائی را نسبت بمبلغ وام و شرايط و مفاد قرارداد مربوط بآن تحصیل نمایند. کلیه شرکتها و موسسات و مقررات خاص خود شمول قوانین و مقررات دولتی در مورد آنها موکول بذكر نام آنها میباشد و نیز هر مؤسسه یا شرکت دولتی یا وابسته بدولت که بموجب قانون خلص اختیار تحصیل وام یا اعتبار خارجی را داشته باشد نیز مشمول این ماده خواهند بود.

فصل هشتم - تعهد و پرداخت اعتبار عمرانی و جاری
ماده ۲۸- تعهد و پرداخت هرگونه وجهی برای اجرای طرحهای عمرانی با توجه بماده ۲۱ این قانون بر اساس قانون محاسبات عمومی و قانون بودجه کل کشور صورت خواهد گرفت. متخلفین از حکم این ماده همچنین اشخاصی که در اجرای طرحهای عمرانی بدون تأمین اعتبار مبادرت بصدور دستور یا امضای سند یا قرارداد یا قولنامه و نظائر آن که دینی بر ذمه دولت ایجاد کنند نمایندگان مشمول مجازات مقرر در ماده ۸۵ قانون محاسبات عمومی خواهند بود.
ماده ۲۹- از تاریخ شروع برنامه پنجم عمرانی کشور وزارت دارائی عهده دار پرداخت اعتبارات مصوبه بودجه کل کشور اعم از اعتبارات جاری و عمرانی

رادر بودجه خود منظور و در سر رسید های مقرر پرداخت نماید.

تبصره - دولت میتواند در صورت لزوم و بنا بپیشنهاد وزارت دارائی بآن وزارت اجازه دهد وام یا اعتبار موضوع این ماده را از طرف دولت تضمین نماید. در صورتیکه شرکت یا مؤسسه وام گیرنده بتعهدات مربوط عمل ننماید وزارت دارائی میتواند رأساً و یا از طریق بانک مرکزی ایران مطالبات خود را از این بابت از محل درآمد های جاری و یادارائیهای نقدی (منجمله سپرده های بانکی) و سایر دارائیهای شرکت یا مؤسسه وام گیرنده وصول نماید.

ماده ۲۷- مؤسسات و شرکتهای دولتی و مؤسسات وابسته بدولت که برای تأمین قسمتی از هزینه طرحهای سرمایه گذاری خود که از محل اعتبارات عمرانی دولت تأمین نمیکردد احتیاج بتحصول وام یا اعتبار خارجی داشته باشند باید موافقت کتبی وزارت دارائی را نسبت بمبلغ وام و شرايط و مفاد قرارداد مربوط بآن تحصیل نمایند. کلیه شرکتها و موسسات و مقررات خاص خود شمول قوانین و مقررات دولتی در مورد آنها موکول بذكر نام آنها میباشد و نیز هر مؤسسه یا شرکت دولتی یا وابسته بدولت که بموجب قانون خلص اختیار تحصیل وام یا اعتبار خارجی را داشته باشد نیز مشمول این ماده خواهند بود.

ماده ۲۵- میزان وامها و اعتبارات خارجی بصورت نقد یا از طریق انتشار اوراق قرضه و خرید کالا و خدمات از خارج یا تضمین وامها و اعتبارات مذکور که جهت تأمین تمام یا قسمتی از هزینه طرحهای عمرانی تحصیل میشود طبق قانون هر دوره برنامه عمرانی تعیین و مشخص میگردد و میزان وامها و اعتبارات که تحت عنوانین فوق طی هر دوره برنامه عمرانی جهت تحصیل و یا تضمین آن موافقتنامه یا قرارداد منعقد میشود نباید از کل مبلغ تعیین شده در قانون برنامه عمرانی همان دو روزه تجاوز نماید. امور مربوط بوامها و اعتبارات خارجی در وزارت دارائی متمرکز میگردد و وزارت دارائی بنمایندهای از طرف دولت مجاز است با رعایت بند ۹ ماده ۳ این قانون در حد میزان تعیین شده فوق نسبت بتحصول وامها و اعتبارات اقدام نموده و قراردادها و موافقتنامه های مربوط را امضاء نماید.

وزارت دارائی مکلف است ظرف یکماه پس از انعقاد هر قرارداد گزارش آنرا بمجلسین تقدیم نماید. **تبصره ۱-** قراردادها و اعتبارات که برای تحصیل وام از دولتهای خارجی یا آنها منعقد میگردد پس از تصویب کمیسیونهای دارائی مجلسین قابل اجرا خواهد بود. **تبصره ۲-** انجام مذاکرات مربوط بتحصول وام و یا اعتبار مشترک توسط دستگاه اجرائی مربوط و وزارت دارائی صورت خواهد گرفت. **تبصره ۳-** میزان استفاده از منابع مالی خارجی در هر سال نباید از مبلغ کل پیش بینی شده در بودجه همان سال تجاوز نماید.

و نیز پرداخت بدهیها و وصول مطالبات ناشی از اجرای برنامه‌های عمرانی گذشته خواهد بود. تعیین و تشخیص بدهیها و مطالبات ناشی از اجرای برنامه‌های عمرانی گذشته بعهده سازمان است.

سازمان اعتبار لازم برای پرداخت بدهیهای مربوط به برنامه‌های گذشته را هر سال در بودجه کل کشور منظور خواهد کرد.

ماده ۳۰ - کلیه اعتبارات جاری و عمرانی که در بودجه عمومی دولت بتصویب میرسد بر اساس گزارشهای اجرائی بودجه و پیشرفت عملیات در دوره‌های معین شده توسط کمیته‌ای مرکب از نمایندگان وزارت دارائی و سازمان تخصیص داده میشود. نحوه تخصیص اعتبارات فوق‌الذکر و دوره‌های آن بموجب آئین‌نامه‌ای خواهد بود که بنا بر پیشنهاد وزارت دارائی و سازمان بتصویب هیئت وزیران میرسد.

ماده ۳۱ - بازپرداخت اقساط اصل وام و پرداخت بهره و نیز کارمزدها و سایر هزینه‌های بانکی و غیر بانکی مربوط بوامها و اعتبارات خارجی که طبق قوانین و مقررات برنامه‌های عمرانی و یا سایر قوانین بمنظور تأمین و پرداخت هزینه طرحهای عمرانی اخذ شده و خواهد شد بعهده وزارت دارائی میباشد و انجام این پرداختها نیاز بکسب مجوز جداگانه‌ای نخواهد داشت.

سازمان همه ساله اعتبار لازم جهت انجام این پرداختها را در بودجه کل کشور منظور خواهد کرد.

ماده ۳۲ - وجوهی که از محل اعتبارات عمرانی جهت اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی بدستگاههای اجرائی مربوط پرداخت میشود بصورت وام خواهد بود. دستگاههایی که بدین ترتیب وام دریافت میکنند مکلف است اصل و بهره متعلق را طبق قرارداد منعقد با وزارت دارائی در سررسید مقررده بجزانه پردازد.

ماده ۳۳ - در مورد برخی از طرحهای انتفاعی که توسط شرکتهای دولتی و مؤسسات وابسته بدولت اجرا میشود شورای اقتصاد میتواند پیشنهاد سازمان اجازه دهد حداکثر تا پنجاه درصد از اعتبار لازم برای اجرای طرح انتفاعی بصورت بلاعوض اعطاء شود.

فصل نهم - نظارت

ماده ۳۴ - سازمان موظف است در مورد اجرای

فعاليتها و طرحهای عمرانی که هزینه آن از محل اعتبارات جاری و عمرانی دولت تأمین میشود بمنظور ارزشیابی و از نظر مطابقت عملیات و نتایج حاصله با هدفها و سیاستهای تعیین شده در قوانین برنامه عمرانی و قوانین بودجه کل کشور دستور العملها و مشخصات طرحها و مقایسه پیشرفت کار با جدولهای زمانی فعاليتها جاری و طرحهای عمرانی مربوط نظارت کند و برای انجام این منظور بطور مستمر از عملیات طرحها و فعاليتهای دستگاههای اجرائی بازدید و بازرسی کند و دستگاه اجرائی را مرتباً در جریان نظارت و نتایج حاصل از آن بگذارد.

ماده ۳۵ - دستگاههای اجرائی موظفند در پیشرفت فعاليتها جاری و طرحهای عمرانی مراقبت دائم بعمل آورده و منظماً بترتیبی که از طرف سازمان تعیین میشود اطلاعات لازم را بسازمان تسلیم نمایند و کلیه تسهیلات و همکاری لازم را برای نظارت و ارزشیابی سازمان بر نتایج اجرای فعاليتها و طرحها از هر حیث فراهم سازند.

ماده ۳۶ - وزارت دارائی در فواصل زمانی منظم صورت کاملی از مبالغی که ذیحسابان از محل اعتبارات عمرانی پرداخت میکنند طبق روشیکه بین وزارت دارائی و سازمان توافق میشود تهیه و بسازمان ارسال مینماید.

ماده ۳۷ - سازمان موظف است گزارشهای مربوط به پیشرفت عملیات عمرانی و بودجه کل کشور را بشرح زیر تنظیم و بنخست وزیر تسلیم نماید:

۱- گزارش ششماهه حاوی پیشرفت عملیات و مشکلات اجرای طرحها و فعاليتها با توجه بپرداختهای انجام شده و همچنین پیشنهادهای مشخص جهت رفع این مشکلات.

۲- گزارش اقتصادی سیالانه شامل تجزیه و تحلیل وضع اقتصادی کشور در سال گذشته و پیش بینی وضع سال جاری و سال بعد.

گزارش مزبور باید با همکاری وزارت دارائی - وزارت اقتصاد و بانک مرکزی ایران منتهی تا پایان شهریور ماه هر سال توسط سازمان بنخست وزیر تسلیم شود.

۳- گزارش جامع درباره عملیات انجام شده و کارهای، نامتمام در هر دوره برنامه بانضمام خلاصه‌ای

از هزینه‌های عمرانی پرداخت شده حداکثر تا ششماه پس از پایان هر دوره برنامه.

گزارش مربوط به دوره برنامه باید حاوی اظهار نظر صریح نسبت بارز شباهی عملیات و تحقق هدفهای برنامه بوده و پیوست گزارش جامع عملکرد هر دوره برنامه توسط بنخست وزیر بمجلسین تقدیم شود.

ماده ۳۸ - دستگاههای اجرائی که بیش از بیست و پنج درصد منابع مالی خود را از محل بودجه عمومی دریافت میدارند از نظر پرداخت حقوق و مزایای کارکنان خود موظف بر رعایت تصمیمات شورای حقوق و دستمزد میباشند و درباره آنها نظارت طبق مفاد این فصل بعمل خواهد آمد.

فصل دهم - مقررات مختلف

ماده ۳۹ - در اجرای ماده ۷۱ قانون محاسبات عمومی مصوب پانزده دیماه ۱۳۴۹ در مورد معاملات مربوط به طرحهای عمرانی چنانچه مبلغ معامله بیش از ده میلیون ریال باشد انجام معامله پس از تصویب کمیسیون سه نفری و تأیید وزیر یا مسئول دستگاه اجرائی عملی میشود و در صورتیکه مبلغ معامله متجاوز از یکصد میلیون ریال باشد موکول بآنستکه تصمیم هیئت سه نفری به پیشنهاد وزیر یا مسئول دستگاه اجرائی بتصویب هیئت وزیران برسد.

ماده ۴۰ - کلیه اموال و دارائی هائی که پس از اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی بوجود میآید بحساب اموال و دارائی دستگاه مسئول بهره برداری طرح منظور خواهد شد.

کلیه ابنیه، تأسیسات و اموالی که در اثر اجرای طرحهای عمرانی غیر انتفاعی و قطاعاتی بوجود میآید متعلق بدولت است و حفظ و حراست آنها با دستگاه اجرائی و یا دستگاه مسئول بهره برداری است که ابنیه و تأسیسات و اموال مزبور را در اختیار دارد. استفاده یا واگذاری حق استفاده از اموال مزبور و یادآمد های ناشی از بهره برداری از این نوع ابنیه و تأسیسات و اموال توسط دولت مشخص خواهد شد.

هیئت وزیران میتواند طبق ضوابطی که از طرف سازمان پیشنهاد خواهد شد مالکیت زمین و تأسیسات

طرحهای عمرانی غیر انتفاعی را بمؤسسات عمومی عام المنفعه مجری طرح واگذار نماید.

مؤسسات مزبور حق واگذاری زمین و تأسیسات مورد انتقال را ندارند و در صورتیکه بجهدی از جهات مؤسسه منحل گردد و یا انجام خدمات عام المنفعه خود را متوقف سازد مالکیت اموال و واگذاری بدولت اعاده خواهد گردید.

ماده ۴۱ - از تاریخ اجرای این قانون امور حسابرسی کلیه وزارتخانه ها و مؤسسات و شرکتهای دولتی بعهده وزارت دارائی محول میشود که بوسیله حسابرسان خود یا حسابداران رسمی انجام دهد. بمنظور انجام وظائف حسابرسی که طبق این قانون و قانون محاسبات عمومی بعهده وزارت دارائی محول است شرکت حسابرسی وزارت آب و برق نیز که اساسنامه آن در تاریخ ۲۹/۹/۱۳۵۰ بتصویب کمیسیونهای مربوط مجلسین رسیده است وابسته بوزارت دارائی خواهد بود و وزیر دارائی بعنوان نماینده صاحب سهام در مجمع عمومی شرکت تعیین میشود. هرگونه تغییر و اصلاح دیگر در مواد اساسنامه شرکت مزبور به پیشنهاد وزارت دارائی و تصویب کمیسیونهای دارائی و استخدام حسابرسی بعمل خواهد آمد.

ماده ۴۲ - از تاریخ اجرای این قانون بانک اعتبارات صنعتی وابسته بوزارت اقتصاد میشود و مجمع عمومی آن مرکب از وزیر اقتصاد - وزیر دارائی - رئیس سازمان برنامه و بودجه خواهد بود.

وزیر اقتصاد ریاست مجمع عمومی را بعهده خواهد داشت.

مدیر عامل بانک اعتبارات صنعتی به پیشنهاد وزیر اقتصاد و تأیید مجمع و تصویب هیئت وزیران با فرمان هماهنگی منصوب میشود.

اعضای هیأت مدیره بانک از طرف مجمع عمومی انتخاب میشوند.

تبصره - بانک اعتبارات صنعتی انواع فعاليتهای امانی را که علاوه بروطائف مقرر در اساسنامه خود انجام میدهد در آینده نیز بر طبق اصولی که بنا بر پیشنهاد بانک بتصویب مجمع عمومی میرسد، انجام خواهد داد.

و نیز پرداخت بدهیها و وصول مطالبات ناشی از اجرای برنامه‌های عمرانی گذشته خواهد بود. تعیین و تشخیص بدهیها و مطالبات ناشی از اجرای برنامه‌های عمرانی گذشته بعهده سازمان اسفند.

سازمان اعتبار لازم برای پرداخت بدهیهای مربوط به برنامه‌های گذشته را هر سال در بودجه کل کشور منظور خواهد کرد.

ماده ۳۰ - کلیه اعتبارات جاری و عمرانی که در بودجه عمومی دولت تصویب می‌رسد بر اساس گزارشهای اجرائی بودجه و پیشرفت عملیات در دوره‌های معین شده توسط کمیته‌ای مرکب از نمایندگان وزارت دارائی و سازمان تخصیص داده می‌شود. نحوه تخصیص اعتبارات فوق‌الذکر و دوره‌های آن بموجب آئین‌نامه‌ای خواهد بود که بنا به پیشنهاد وزارت دارائی و سازمان تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده ۳۱ - بازپرداخت اقساط اصل وام و پرداخت بهره و نیز کارمزدها بر هزینه‌های بانکی و غیربانکی مربوط به وامها و اعتبارات خارجی که طبق قوانین و مقررات برنامه‌های عمرانی و سایر قوانین منظور تأمین و پرداخت هزینه طرحهای عمرانی اخذ شده و خواهد شد بعهده وزارت دارائی میباشد و انجام این پرداختها نیاز بکسب مجوز جداگانه‌ای نخواهد داشت.

سازمان همه ساله اعتبار لازم جهت انجام این پرداختها را در بودجه کل کشور منظور خواهد کرد.

ماده ۳۲ - وجوهیکه از محل اعتبارات عمرانی جهت اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی بدستگاههای اجرائی مربوط پرداخت میشود بصورت وام خواهد بود. دستگاههاییکه بدین ترتیب وام دریافت میکنند مکلف است اصل و بهره متعلق را طبق قرارداد منعقد با وزارت دارائی در سررسید مقرره بخرانه پردازد.

ماده ۳۳ - در مورد برخی از طرحهای انتفاعی که توسط شرکتهای دولتی و مؤسسات وابسته بدولت اجرا میشود شورای اقتصاد میتواند پیشنهاد سازمان اجازه دهد حداکثر تا پنجاه درصد از اعتبار لازم برای اجرای طرح انتفاعی بصورت بلاعوض اعطاء شود.

فصل نهم - نظارت

ماده ۳۴ - سازمان موظف است در مورد اجرای

فعاليتها و طرحهای عمرانی که هزینه آن از محل اعتبارات جاری و عمرانی دولت تأمین میشود بمنظور ارزشیابی و از نظر مطابقت عملیات و نتایج حاصله با اهداف و سیاستهای تعیین شده در قوانین برنامه عمرانی و قوانین بودجه کل کشور دستورالعملها و مشخصات طرحها و مقایسه پیشرفت کار با جدولهای زمانی فعاليتها جاری و طرحهای عمرانی مربوط نظارت کند و برای انجام این منظور بطور مستمر از عملیات طرحها و فعاليتهای دستگاههای اجرائی بازدید و بازرسی کند و دستگاه اجرائی را مرتباً در جریان نظارت و نتایج حاصل از آن بگذارد.

ماده ۳۵ - دستگاههای اجرائی موظفند در پیشرفت فعاليتها جاری و طرحهای عمرانی مراقبت دائم بعمل آورده و منظمأ بترتیبی که از طرف سازمان تعیین میشود اطلاعات لازم را بسازمان تسلیم نمایند و کلیه تسهیلات و همکاری لازم را برای نظارت و ارزشیابی سازمان بر نتایج اجرای فعاليتها و طرحها از هر حیث فراهم سازند.

ماده ۳۶ - وزارت دارائی در فواصل زمانی منظم صورت کاملی از مبلغی که ذیحسابان از محل اعتبارات عمرانی پرداخت میکنند طبق روشیکه بین وزارت دارائی و سازمان توافق میشود تهیه و بسازمان ارسال مینماید.

ماده ۳۷ - سازمان موظف است گزارشهای مربوط به پیشرفت عملیات عمرانی و بودجه کل کشور را بشرح زیر تنظیم و بنخست وزیر تسلیم نماید:

۱- گزارش ششماه حاوی پیشرفت عملیات و مشکلات اجرای طرحها و فعاليتها باتوجه بپرداختهای انجام شده و همچنین پیشنهادها مشخص جهت رفع این مشکلات.

۲- گزارش اقتصادی سالانه شامل تجزیه و تحلیل وضع اقتصادی کشور در سال گذشته و پیش بینی وضع سال جاری و سال بعد.

گزارش مزبور باید با همکاری وزارت دارائی - وزارت اقتصاد و بانک مرکزی ایران منتهی تا پایان شهریور ماه هر سال توسط سازمان بنخست وزیر تسلیم شود.

۳- گزارش جامع درباره عملیات انجام شده و کارهای ناتمام در هر دوره برنامه بانضمام خلاصه‌ای

از هزینه‌های عمرانی پرداخت شده حداکثر تا ششماه پس از پایان هر دوره برنامہ .

گزارش مربوط به دوره برنامه باید حاوی اظهار نظر صریح نسبت بارز شباهی عملیات و تحقق هدفهای برنامه بوده و پیوست گزارش جامع عملکرد هر دوره برنامه توسط بنخست وزیر بمجلسین تقدیم شود.

ماده ۳۸ - دستگاههای اجرائی که بیش از بیست و پنج درصد منابع مالی خود را از محل بودجه عمومی دریافت میدارند از نظر پرداخت حقوق و مزایای کارکنان خود موظف بر رعایت تصمیمات شورای حقوق و دستمزد میباشند و درباره آنها نظارت طبق مفاد این فصل بعمل خواهد آمد.

فصل دهم - مقررات مختلف

ماده ۳۹ - در اجرای ماده ۷۱ قانون محاسبات عمومی مصوب پانزده دیماه ۱۳۴۹ در مورد معاملات مربوط بطرحهای عمرانی چنانچه مبلغ معامله بیش از ده میلیون ریال باشد انجام معامله پس از تصویب کمیسیون سه نفری و تأیید وزیر یا مسئول دستگاه اجرائی عملی میشود و در صورتیکه مبلغ معامله متجاوز از یکصد میلیون ریال باشد موکول بانستکه تصمیم هیئت سه نفری به پیشنهاد وزیر یا مسئول دستگاه اجرائی بتصویب هیئت وزیران برسد.

ماده ۴۰ - کلیه اموال و دارائی هائی که پس از اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی بوجود میآید بحساب اموال و دارائی دستگاه مسئول بهره‌برداری طرح منظور خواهد شد.

کلیه ابنیه، تأسیسات و اموالی که در اثر اجرای طرحهای عمرانی غیر انتفاعی و مطالعاتی بوجود میآید متعلق بدولت است و حفظ و خراست آنها با دستگاه اجرائی و یا دستگاه مسئول بهره‌برداری است که ابنیه و تأسیسات و اموال مزبور را در اختیار دارد. استفاده یا واگذاری حق استفاده از اموال مزبور و یا درآمد های ناشی از بهره‌برداری از این نوع ابنیه و تأسیسات و اموال توسط دولت مشخص خواهد شد.

هیئت وزیران میتواند طبق تصوابی که از طرف سازمان پیشنهاد خواهد شد مالکیت زمین و تأسیسات

کلیه ابنیه، تأسیسات و اموالی که در اثر اجرای طرحهای عمرانی غیر انتفاعی و مطالعاتی بوجود میآید متعلق بدولت است و حفظ و خراست آنها با دستگاه اجرائی و یا دستگاه مسئول بهره‌برداری است که ابنیه و تأسیسات و اموال مزبور را در اختیار دارد. استفاده یا واگذاری حق استفاده از اموال مزبور و یا درآمد های ناشی از بهره‌برداری از این نوع ابنیه و تأسیسات و اموال توسط دولت مشخص خواهد شد.

هیئت وزیران میتواند طبق تصوابی که از طرف سازمان پیشنهاد خواهد شد مالکیت زمین و تأسیسات

طرحهای عمرانی غیر انتفاعی را بمؤسسات عمومی عام المنفعه مجری طرح واگذار نماید.

مؤسسات مزبور حق واگذاری زمین و تأسیسات مورد انتقال را ندارند و در صورتیکه بجهدی از جهات مؤسسه منحل گردد و یا انجام خدمات عام المنفعه خود را متوقف سازد مالکیت اموال واگذاری بدولت اعاده خواهد گردید.

ماده ۴۱ - از تاریخ اجرای این قانون امور حسابرسی کلیه وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکتهای دولتی بعهده وزارت دارائی محول میشود که بوسیله حسابربان خود یا حسابداران رسمی انجام دهد. بمنظور انجام وظائف حسابرسی که طبق این قانون و قانون محاسبات عمومی بعهده وزارت دارائی محول است شرکت حسابرسی وزارت آب و برق نیز که اساسنامه آن در تاریخ ۲۹/۹/۱۳۵۰ بتصویب کمیسیونهای مربوط مجلسین رسیده است وابسته بوزارت دارائی خواهد بود و وزیر دارائی بعنوان نماینده صاحب سهام در مجمع عمومی شرکت تعیین میشود. هرگونه تغییر و اصلاح دیگر در مواد اساسنامه شرکت مزبور به پیشنهاد وزارت دارائی و تصویب کمیسیونهای دارائی و استخدام مجلسین بعمل خواهد آمد.

ماده ۴۲ - از تاریخ اجرای این قانون بانک اعتبارات صنعتی وابسته بوزارت اقتصاد میشود و مجمع عمومی آن مرکب از وزیر اقتصاد - وزیر دارائی - رئیس سازمان برنامه و بودجه خواهد بود.

وزیر اقتصاد ریاست مجمع عمومی را بعهده خواهد داشت.

مدیر عامل بانک اعتبارات صنعتی به پیشنهاد وزیر اقتصاد و تأیید مجمع و تصویب هیئت وزیران با فرمان هماهنگی منصوب میشود.

اعضای هیأت مدیره بانک از طرف مجمع عمومی انتخاب میشوند.

تبصره - بانک اعتبارات صنعتی انواع فعاليتهای امابنی را که علاوه بروطائف مقرر در اساسنامه خود انجام میدهد در آینده نیز بر طبق اصولی که بنا بر پیشنهاد بانک بتصویب مجمع عمومی می‌رسد، انجام خواهد داد.

ماده ۴۳- سازمان نقشه برداری کل کشور به تشخیص هیئت وزیران یکی از وزارتخانه‌ها یا مؤسسات دولتی منتقل خواهد شد.

ماده ۴۴- مرکز آمار ایران کمیافی السابق تحت نظر سازمان انجام وظیفه خواهد کرد.

دولت مکلف است ظرف ششماه از تاریخ تصویب این قانون لایحه تجدید نظر در قانون تأسیس مرکز آمار ایران را تقدیم مجلسین نماید.

ماده ۴۵- کلیه سهام متعلق بسازمان برنامه در شرکتها و بانکها و مؤسسات مالی مشابه و نیز کلیه مطالبات سازمان برنامه از مؤسسات نامبرده و مطالبات از اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی بخش خصوصی طبق تصویبنامه هیئت وزیران یک یا چند وزارتخانه یا مؤسسه دولتی و یا شرکت دولتی بنمایندگی از طرف دولت منتقل میگردد نمایندگی دولت در مجامع عمومی صاحبان سهام مزبور بموجب تصویبنامه هیئت وزیران تعیین خواهد شد.

ماده ۴۶- کلیه وظائفی که بموجب قوانین و آئین‌نامه‌ها و تصویبنامه‌ها بعهده مدیر عامل سازمان برنامه محول شده بود بانصوب هیئت وزیران بعهده وزیر مربوط و یا رئیس سازمان محول خواهد شد.

ماده ۴۷- وظائفی که بموجب قوانین و آئین‌نامه‌ها بعهده رئیس دفتر بودجه واگذار شده بر رئیس سازمان محول میگردد.

رئیس سازمان میتواند هر یک از وظائف موضوع این ماده را یکی از معاونان خود واگذار نماید.

ماده ۴۸- دولت میتواند تأسیسات انتفاعی و تولیدی را که در اثر اجرای برنامه‌های عمرانی بوجود آمده و یا خواهد آمد کلاً یا قسمتی از سهام آنرا به پیشنهاد دستگاه ایجادکننده یا اداره کننده این تأسیسات بشرکتهای دولتی بلاعوض واگذار نموده و یا با اشخاص حقیقی یا حقوقی ایرانی بر حسب مورد با توجه مقررات مربوط بفروش برساند.

ماده ۴۹- کمکهای فنی خارجی و کمکهای بلاعوض که از طرف سازمانهای بین‌المللی و یا کشورهای خارجی در اختیار دولت ایران قرار میگردد (با استثنای کمکهای مربوط بوزارت جنگ) و همچنین برنامه کمکهای ایران بسازمانهای بین‌المللی و کشورهای

خارجی تحت نظر کمیته‌ای مرکب از نمایندگان وزارت امور خارجه و وزارت دارائی و وزارت اقتصاد و سازمان تنظیم باهماهنگی خواهد شد.

اعتبار کمکهای ایران بکشورهای خارجی تحت عنوان خاص در بودجه عمومی دولت منظور خواهد گردید.

ماده ۵۰- هرگاه برای اجرای طرحهای عمرانی احتیاج بخريد اراضی (اعم از دائر و بائر) و اعیانی و تأسیسات متعلق با افراد یا مؤسسات خصوصی باشد بطریق زیر عمل خواهد شد:

۱- هرگاه بین دستگاه اجرائی و مالک در مورد بهای اراضی و ابنیه و تأسیسات و خسارات وارده توافق باشد، در صورتیکه مبلغ معامله یا خسارت از یک میلیون ریال بیشتر نباشد دستگاه اجرائی رأساً میتواند نسبت بخريد ملک و پرداخت خسارت اقدام نماید و در صورتیکه مبلغ معامله یا خسارت بیش از یک میلیون ریال باشد بهای خرید ملک و یا میزان خسارت باید بتصویب هیئت مقرر در ماده ۷۱ قانون محاسبات عمومی برسد.

۲- هرگاه نسبت بهای اراضی و ابنیه و تأسیسات و خسارات وارده بین مقامات اجراکننده طرح و مالک توافق حاصل نشود بها و میزان خسارت بر حسب محل اجرای طرح در استان مرکز بوسیله هیئت مرکب از وزیر کشور، دادستان کل، مدیر کل ثبت یا نمایندگان آنان و در استانها و فرمانداریهای کل بوسیله هیئت مرکب از استاندار یا فرماندار کل، و دادستان استان یا شهرستان و رئیس اداره ثبت استان یا فرمانداریکل با توجه بنظر کارشناسان صلاحیتدار که از طرف هیئتهای مزبور انتخاب میگردد تعیین خواهد شد.

وهرای این هیئتها قطعی است. در مورد املاک مزروعی در استان مرکز و زیر تعاون و امور روستاها یا نماینده از بجای وزیر کشور و در سایر استانها و فرمانداریهای کل رئیس اداره تعاون و امور روستاهای استان بجای استاندار یا فرماندار کل خواهد بود.

۳- ملاک تعیین قیمت عبارتست از بهای عادله اراضی و ابنیه و تأسیسات مشابه واقع در حوزه عملیات طرح عمرانی بدون در نظر گرفتن تأثیر طرح مربوط

در قیمت آنها. در مواردیکه ملک، محل سکونت مالک باشد علاوه بر بهای عادله صدی ده بقیمت ملک افزوده خواهد شد و هرگاه معمراشاه مالک منحصر بندرآمد همان ملک متصرفی باشد ۱۵٪ دیگر قیمت عادله از این بابت باو پرداخت خواهد شد.

۴- در صورت حصول توافق بین مالک و دستگاه اجرائی در مورد بهای ملک و یا میزان خسارت، دستگاه اجرائی موظف است حداکثر ظرف شش ماه نسبت بخريد ملک و پرداخت بهای آن و یا پرداخت خسارت اقدام نماید و یا آنکه انصراف خود را از خرید ملک اعلام کند.

سخن غیر اینصورت توافق حاصل شده بی اثر خواهد بود و مالک میتواند هرگونه عملی را نسبت بملک خود اعم از فروش، اجاره و غیره انجام دهد.

۵- در مورد املاک مزروعی با توجه بقانون نحوه انتقال اراضی و واگذاری بزارعین مشمول قوانین و مقررات اصلاحات ارضی مصوب ۱۳۵۱/۹/۲۱ اقدام و علاوه بر پرداخت بهای عادله معادل پانزده درصد قیمت مزبور بین زارعین و پانزده درصد بین خوش نشینان و پرزگرانیکه محل سکونت خود را ترک مینمایند نسبت تعداد عائله تحت تکفل آنان تقسیم خواهد شد.

۶- در صورتیکه طبق نظر اداره تعاون و امور روستاهای محل، زارعین حقوقی در ملک مورد بحث داشته باشند حقوق زارعین ذبئع بشخص آن اداره از قیمت عادله ملک کسر و بآنها پرداخت و بقیه بمالک پرداخت خواهد شد.

۷- نسبت باملاک موقوفه‌ای که فروش آنها مجاز نیست بطریق اجاره طویل‌المدت یا تبدیل باحسن عمل خواهد شد. در مورد املاک موقوفه در صورتیکه زارعین طبق نظر اداره تعاون و امور روستاهای محل حقوقی در آن ملک داشته باشند حقوق آنان بشخص آن اداره تأمین میشود.

۸- تصرف اراضی و ابنیه و تأسیسات در صورت حصول توافق با مالک فقط پس از پرداخت قیمت ملک بمالک و در صورت عدم توافق با مالک پس از تسدیع قیمت تعیین شده بوسیله هیئتهای مذکور در بند ۲ این ماده در صندوق دادگستری مجاز است. بهر صورت عدم توافق در قیمت ملک یا خسارت نباید موجب وقفه یا تأخیر

در اجرای طرح عمرانی گردد. در صورتیکه مالک بانتقال ملک و تحویل آن رضایت ندهد پس از سپردن قیمت ملک در صندوق حسابداری دادگستری محل، دادستان محل از طرف اوستد انتقال ملک مورد نظر اامضاء و ظرف یکمساء بتخلیه قطعی ملک مذکور اقدام مینماید.

۹- اراضی واقع در خارج از محدوده شهرها که در مسیر راههای اصلی یا فرعی و یا خطوط مواصلاتی و برق و مجاری آب و لوله‌های گاز و نفت قرار میگیرد با رعایت حریم مورد لزوم که از طرف هیئت وزیران تعیین خواهد شد از طرف دولت مورد استفاده قرار میگیرد و از باب این حق ارتفاق و جهی پرداخت نخواهد شد. ملاک تشخیص محدوده شهر نقشه مصوب انجمن شهر هر محل خواهد بود که قبل از شروع مراحل طرح عمرانی مورد عمل شهرداریها باشد.

۱۰- در صورتیکه مستحذات و اعیانی وجود داشته باشد که بر اثر احداث تأسیسات فوق‌الذکر از بین برود و یا خساراتی بآنها وارد شود دستگاههای اجرائی مربوط باید قیمت اعیانی از بین رفته و خسارات وارده را طبق مقررات این قانون بپردازند.

۱۱- در مواردیکه شهرداریها مسئولیت اجرای طرحهای عمرانی را بعهده دار هستند در صورتیکه شهرداری مزبور مشمول قانون نوسازی و عمران شهری باشد از لحاظ خرید اراضی و ابنیه و تأسیسات و پرداخت خسارت تابع مقررات این قانون خواهد بود.

ماده ۵۱- هرگاه برای اجرای طرحهای عمرانی یکی از وزارتخانه‌ها یا مؤسسات دولتی و مؤسسات عام‌المنفعه احتیاج بخريد اراضی دائر یا بائر و ابنیه و تأسیسات متعلق بوزارتخانه‌ها و یا مؤسسات دولتی دیگر داشته باشند انتقال بموجب تصویبنامه هیئت وزیران و بصورت بلاعوض و بشرط رعایت مراتب مندرج در قانون اصلاح قانون واگذاری اراضی و ابنیه دولتی بمؤسسات خیریه و درمانی مصوب ۱۶ بهمن ماه ۱۳۵۱ انجام خواهد گرفت.

تبصره- در صورتیکه اراضی و ابنیه و تأسیسات متعلق بشرکت دولتی باشد بها بر اساس ارزش تعیین شده در ترازنامه شرکت مربوط قابل پرداخت است.

ماده ۵۲- سازمان موظف است ظرف ششماه

از تاریخ اجرای این قانون تشکیلات خود را تنظیم و بتصویب سزایان امور اداری و استخدامی کشور برساند.

تبصره ۱- با آنکه از مستخدمین رسمی سازمان که حداکثر تا یکماه از تاریخ تصویب تشکیلات جدید متصدی پست ثابت سازمانی نشوند بیکی از طرق زیر عمل خواهد شد:

الف - مستخدمین رسمی که حداقل دارای بیست سال سابقه خدمت باشند باز نشسته میشوند و حقوق باز نشستگی این عده برابر با حقوق گروه و پایه شغل مورد تصدی آنها در تاریخ تصویب این قانون خواهد بود که طبق ماده ۳۰ قانون استخدام کشوری و مقررات مربوط بآن تعیین میشود.

ب - مستخدمینی که مورد نیاز وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی مشمول قانون استخدام کشوری باشند بدستگاههای مزبور منتقل میشوند.

ج - با سایر مستخدمین موضوع این تبصره که مفاد بند الف باب در باره آنان اجراء نشود طبق مقررات قانون استخدام کشوری عمل خواهد شد.

تبصره ۲ - آنکه از مستخدمین رسمی سازمان که در تاریخ تصویب این قانون در وزارتخانه ها یا مؤسسات دولتی مشمول قانون استخدام کشوری بخدمت اشتغال دارند بدستگاههای مزبور منتقل شده محسوب میشوند.

ماده ۵۳ - این قانون از تاریخ اول فروردین ماه ۱۳۵۲ بمورد اجرا گذاشته خواهد شد. کلیه آئیننامه ها و مقررات پیش بینی شده در این قانون باید توسط سازمان تهیه و تا پایان شهریور ماه ۱۳۵۲ بتصویب هیئت وزیران برسد و تا زمانیکه آئیننامه ها و مقررات فوق تصویب نشده است آئیننامه ها و مقررات جاری معتبر خواهد بود.

مخبر کمیسیون برنامه ریزی دکتر طهمورث فروزین گزارش از کمیسیون بودجه بمجلس شورای ملی

کمیسیون بودجه در جلسه روز یکشنبه ۵۱/۱۲/۶ با حضور نماینده دولت لایحه بازگشته از مجلس سنا راجع بودجه و برنامه در مورد رسیدگی قرارداد مصوبه مجلس سنا را با اصلاح عبارتی تصویب کرد.

اینک گزارش آن بمجلس شورای ملی تقدیم میگردد.

مخبر کمیسیون بودجه - صدوری کیوان
گزارش از کمیسیون امور استخدام و سازمانهای امور اداری بمجلس شورای ملی
کمیسیون امور استخدام و سازمانهای اداری در جلسه روز یکشنبه ۵۱/۱۲/۶ با حضور نماینده دولت لایحه بازگشته از مجلس سنا راجع به برنامه و بودجه را مورد رسیدگی قرارداد و تغییرات مجلس سنا را تصویب کرد.

اینک گزارش آن تقدیم مجلس شورای ملی میگردد.

مخبر کمیسیون امور استخدام و سازمانهای اداری - رضا پیرزاده

رئیس - نسبت بگزارش کمیسیونها نظری نیست؟ (اظهاری نشد) رأی میگیریم بگزارش کمیسیونها خانمها و آقایانی که موافقت خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. لایحه بدولت ابلاغ میشود آقای دکتر مجیدی فرمایشی دارید بفرمائید.

دکتر مجیدی (وزیر مشاور) - با کسب اجازه از مقام محترم ریاست وظیفه دارم در مورد تصویب لایحه قانونی برنامه و بودجه کشور تشکر بکنم چون تصویب نهایی این لایحه بما اجازه میدهد که انشاء الله روزیکشنبه لایحه بودجه کل کشور را برای سال ۱۳۵۲ تقدیم ساحت مقدس مجلس شورای ملی بنمائیم (احسنت).

۶- تقدیم لایحه اصلاح قانون سازمان ملی پیشاهنگی بوسیله آقای دکتر بطحانی معاون وزارت آموزش و پرورش.

رئیس - آقای دکتر بطحانی بفرمائید.
دکتر بطحانی (معاون وزارت آموزش و پرورش) - با اجازه ریاست محترم مجلس شورای ملی بمنظور کمک برشد فکری و اخلاقی جوانان و تجدید نظر در سازمان ملی پیش آهنگی لایحه ای تهیه شده است که برای تصویب تقدیم میشود.

رئیس - لایحه به کمیسیونهای مربوط ارجاع میشود.

۷- تصویب صورت جلسه قبل
رئیس - نسبت بصورت جلسه دفعه گذشته نظری

نیست؟ (اظهاری نشد) صورت جلسه تصویب میشود.

۸- طرح و تصویب گزارش کمیسیون کشور راجع به لایحه گذرنامه و ابلاغ بدولت

رئیس - گزارش کمیسیون کشور راجع به لایحه گذرنامه مطرح است قرائت میشود.
(شرح زیر خوانده شد)

گزارش از کمیسیون کشور بمجلس شورای ملی
کمیسیون کشور در جلسه شنبه پنجم اسفندماه ۱۳۵۱ با حضور خانم صوفی معاون وزارت کشور و آقای تاج بخش معاون وزارت امور خارجه لایحه گذرنامه را که قبلاً بتصویب مجلس شورای ملی رسیده و مجلس سنا تغییراتی در آن بعمل آورده و گزارش آن در جلسه علنی روز سه شنبه سیام خرداد ماه ۱۳۵۱ مطرح و با تذکر مقام ریاست و رأی مجلس بکمیسیون کشور ارجاع گردیده بود برای بار دوم مورد رسیدگی قرارداد و تغییرات مجلس سنا را مجدداً تأیید و تصویب کرد.
اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

قانون گذرنامه فصل اول - کلیات

ماده ۱- گذرنامه سندی است که از طرف مأموران صلاحیتدار دولت شاهنشاهی مذکور در این قانون برای مسافرت اتباع ایران بخارج و یا اقامت در خارج و یا مسافرت از خارج بایران داده میشود.

ماده ۲- اتباع ایران برای خروج از کشور و یا اقامت در خارج و یا مسافرت از خارج بایران باید تحصیل گذرنامه نمایند. صدور گذرنامه منوط براه اسنادی است که هویت و تابعیت ایرانی تقاضا کننده را ثابت نماید. اسناد مزبور بموجب آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد شد.

ماده ۳- خروج از کشور بدون ارائه گذرنامه یا مدارک مسافرت مذکور در این قانون ممنوع است.

ماده ۴- ورود بکشور و یا خروج از آن فقط از نقاطی که بنا ببیشهاد وزارت کشور و تصویب هیئت وزیران تعیین و آگهی خواهد شد مجاز است.

ماده ۵- بازرسی گذرنامه و مدارک مسافرت و رسیدگی بآنها در مرز با شهربانی کل کشور و در نقاطی که شهربانی نباشد بمعهده ژاندارمری کل کشور است.

مأموران مربوط مکلفند از ورود افرادی که فاقد گذرنامه یا مدارک لازم برای ورود بایران باشند جلوگیری نمایند.

تبصره - در مواردیکه افرادی فاقد گذرنامه و یا مدارک مسافرت بطری مراجعت بایران باشند در صورتیکه تابعیت ایرانی و یا ایرانی بودن آنان محرز شود مأمورین مربوط می توانند اجازه ورود بایران را بدهند. ضوابط تشخیص و ایرانی بودن این قبیل اشخاص بموجب آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد شد.

ماده ۶- برگ مسافرت موضوع ماده ۹ و همچنین برگ بازگشت موضوع ماده ۲۰ و پروانه های گذر موضوع مواد ۲۹ و ۳۰ از نظر این قانون در حکم گذرنامه است.

فصل دوم - انواع گذرنامه

ماده ۷- گذرنامه بر سه قسم است:

الف - گذرنامه سیاسی.

ب - گذرنامه خدمت (اعم از فردی یا جمعی).

ج - گذرنامه عادی (اعم از فردی یا جمعی).

تبصره - مشخصات انواع گذرنامه از لحاظ رنگ و شکل و قطع و تعداد اوراق و نظایر آن و همچنین سازمان تهیه کننده آنها بموجب آئین نامه اجرائی این قانون تعیین میگردد.

ماده ۸- از تاریخ تصویب این قانون گذرنامه های تحصیلی بتدریج بگذرنامه های عادی تبدیل خواهد شد.

ماده ۹- وزارت امور خارجه میتواند در موارد لزوم با موافقت وزیر امور خارجه برای کسانی که بمأموریتهای خاص اعزام میشوند بجای گذرنامه برگ مسافرت انفرادی و یا دسته جمعی صادر نماید.

مشخصات برگهای مذکور در آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد شد.

فصل سوم

گذرنامه های سیاسی و خدمت

ماده ۱۰ - برای شخصیتهای زیر گذرنامه سیاسی صادر میشود:

۱- اعضاء خاندان جلیل سلطنت.

۲- نخست وزیر و رؤسای مجلسین - وزیر دربار

شاهنشاهی - وزیران و همسران آنها.

- ۳ - رئیس ستاد بزرگ ارتشتاران - ندیمه علیا حضرت شهبانوی ایران - مدیر عامل سازمان برنامه - رئیس و دادستان دیوان عالی کشور - رئیس کل تشریفات شاهنشاهی - رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی - رئیس بانک مرکزی رییس هیئت مدیره و مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران و همسران آنها.
- ۴ - نخست وزیران سابق - رؤسای سابق مجلسین - وزراء سابق - رؤسای سابق دیوان عالی کشور - سفرای سابق و همسران آنها با موافقت وزیر امور خارجه.
- ۵ - نمایندگان مجلسین با معرفی رئیس مجلس مربوط.
- ۶ - شهردار پایتخت - معاونان نخست وزیر - استانداران و معاونان وزارتخانه ها با معرفی نخست وزیر.
- ۷ - اعضاء ریسه دربار شاهنشاهی با معرفی وزیر دربار شاهنشاهی.
- ۸ - ارتشبدان و سپهبدان شاغل و بازنشسته و رئیس شهرستانی کل کشور و فرمانده ژاندارمری کل کشور با معرفی وزیر مربوط.
- ۹ - آجودانهای لشکری و کشوری اعلیحضرت همایون شاهنشاه هنگامیکه در التزام باشند با معرفی وزیر دربار شاهنشاهی.
- ۱۰ - کسانی که مقام سفارت دارند و همسران آنها با موافقت وزیر امور خارجه.
- ۱۱ - معاونان و مدیران کل و رؤسای ادارات وزارت امور خارجه با موافقت وزیر امور خارجه.
- ۱۲ - اشخاصیکه طبق تصویب هیئت وزیران بنمایندگی از طرف دولت شاهنشاهی بمأموریت مخصوص اعزام میشوند.
- ۱۳ - مأموران ثابت سیاسی و کنسولی و کسانی که با معرفی دولت مقامی در مؤسسات و سازمانهای بین المللی اشغال مینمایند و همسران آنها با موافقت وزیر امور خارجه.
- ۱۴ - بیک سیاسی و کسانی که بمأموریت موقت سیاسی اعزام میشوند با موافقت وزیر امور خارجه.
- تبصره - نام همسر و فرزندان کمتر از ۱۸ سال مشمولین این ماده در صورتیکه همراه دارند گذرنامه

- باشند بتقاضای دارند در گذرنامه سیاسی ثبت و از همان گذرنامه استفاده خواهند کرد. نمایندگیهای شاهنشاهی در خارج نمیتوانند برای فرزندان همراه گذرنامه جداگانه صادر نمایند مگر به موافقت وزارت امور خارجه.
- ماده ۱۱ - برای اشخاص زیر گذرنامه خدمت صادر میشود:
- ۱ - آجودانهای کشوری اعلیحضرت همایون شاهنشاه و کارمندان و خدمتگزاران دربار شاهنشاهی با معرفی وزیر دربار شاهنشاهی.
- ۲ - اشخاصی که بموجب تصویب هیئت وزیران بخارج اعزام میشوند.
- ۳ - کارمندان وزارتخانه ها و سازمان های وابسته بدولت و جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران که بمأموریت خارج از کشور اعزام میگرددند با معرفی نخست وزیر.
- ۴ - مأموران اداری و فنی وزارت امور خارجه و همسران آنها با موافقت وزیر امور خارجه.
- ۵ - کارمندان وزارت جنگ که بمأموریت خارج از کشور اعزام میگرددند بتقاضای وزیر جنگ.
- تبصره - نام همسر و فرزندان کمتر از ۱۸ سال مشمولین این ماده در صورتیکه همراه دارند گذرنامه باشند بتقاضای دارند گذرنامه خدمت در همان گذرنامه ثبت میشود. نمایندگیهای شاهنشاهی در خارج نمیتوانند برای فرزندان همراه گذرنامه جداگانه صادر نمایند مگر با موافقت وزارت امور خارجه.
- ماده ۱۲ - صدور گذرنامه های سیاسی و خدمت بعهد وزارت امور خارجه است.
- ماده ۱۳ - مدت اعتبار گذرنامه سیاسی و خدمت یکسال است مگر در مورد مأموران ثابت دولت در نمایندگیهای شاهنشاهی در خارج که اعتبار گذرنامه تاخاتمه مأموریت آنان خواهد بود.
- تبصره ۱۵ - تمدید مدت گذرنامه های سیاسی یا خدمت مأموران موقت طبق مقررات این قانون با موافقت وزارت امور خارجه خواهد بود.
- تبصره ۲۵ - دارندگان گذرنامه های سیاسی و خدمت

در موقع ورود بکشور باید گذرنامه خود را بوزارت امور خارجه تحویل دهند.

فصل چهارم - گذرنامه عادی

- ماده ۱۴ - صدور گذرنامه عادی در ایران بعهد شهرتانی کل کشور و در خارج از ایران با مأمورین کنسولی کشور شاهنشاهی یا مأموران سیاسی عهده دار امور کنسولی خواهد بود. مقررات مربوط بترتیب صدور و تمدید و تجدید و اصلاح گذرنامه بموجب آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد شد.
- ماده ۱۵ - محصلینی که برای تحصیل عازم خارج از کشور میباشند با رعایت قانون وظیفه عمومی در مورد تحصیلات غیر دانشگاهی از طرف وزارت آموزش و پرورش و در مورد تحصیلات دانشگاهی از طرف وزارت علوم و آموزش عالی شهرستانی کل کشور معرفی میشوند. شغل آنها در گذرنامه محصل ذکر میگردد و از پرداخت کلیه وجوه مربوط بصدور گذرنامه معاف میباشند. این معافیت شامل محصلینی که گذرنامه تحصیلی آنان تدریجاً بگذرنامه عادی تبدیل خواهد شد نیز میباشند. محصلینی که گذرنامه تحصیلی آنان بگذرنامه عادی تبدیل میشود از مقررات معافیت تحصیلی احضار بخدمت زیر پرچم استفاده خواهند کرد.
- ماده ۱۶ - باشخاص زیر هیچ نوع گذرنامه برای خروج از کشور داده نمیشود:
- ۱ - کسانی که بموجب اعلام کتبی مقامات قضائی حق خروج از کشور را ندارند.
- ۲ - کسانی که مسافرت آنها بخارج از کشور بر حسب اعلام قبلی و کتبی سازمان اطلاعات و امنیت کشور مخالف مصالح ملی باشد.
- ۳ - کسانی که در خارج از ایران بسبب تکدی ویا ولگردی ویا ارتکاب سرقت و کلاهبرداری و یا بهر عنوان دیگر دارای سوء شهرت باشند.
- تبصره - رسیدگی بسابقه و سوء شهرت افراد مذکور در بند ۳ این ماده بعهد کمیسیونی است که از نمایندگان وزارت امور خارجه - وزارت دادگستری - وزارت کشور - سازمان اطلاعات و امنیت کشور و شهرتانی کل کشور در وزارت کشور تشکیل میشود. در موارد اضطراری و یا مرور زمان کافی بشخص کمیسیون

مزیور میتوان باشخاص مذکور در این بند اجازه مسافرت داد.

- ماده ۱۷ - دولت میتواند از صدور گذرنامه و خروج بدهکاران قطعی مالیاتی را اجرای دادگستری و ثبت اسناد و متخلفین از انجام تعهدات ارزی طبق ضوابط و مقرراتی که در آئین نامه تعیین میشود جلوگیری نماید.
- ماده ۱۸ - برای اشخاص زیر با رعایت شرایط مندرج در این ماده گذرنامه صادر می شود:
- ۱ - اشخاصی که کمتر از ۱۸ سال تمام دارند و کسانی که تحت ولایت و یا قیمومیت میباشند با اجازه کتبی ولی یا قیم آنان.
- ۲ - مشمولین وظیفه عمومی با اجازه کتبی اداره وظیفه عمومی.
- ۳ - زنان شهردار و لو کمتر از ۱۸ سال تمام با موافقت کتبی شوهر و در موارد اضطراری اجازه دادستان شهرستان محل درخواست گذرنامه که مکلف است نظر خود را از قبول درخواست یارد آن حداکثر ظرف سه روز اعلام دارد کافی است. زنانی که بنا شوهر خود مقیم خارج هستند و زسانی که شوهر خارجی اختیار کرده و به تابعیت ایرانی باقی مانده اند از شرط این بند مستثنی میباشند.
- ماده ۱۹ - در صورتیکه موانع گذر نامه بعد از صدور آن حادث شود یا کسانی که بموجب ماده ۱۸ صدور گذرنامه موقوف با اجازه آنان است از اجازه خود عدول کنند از خروج دارند گذرنامه جلوگیری و گذرنامه تارفع مانع ضبط خواهد شد.
- ماده ۲۰ - بایرانیانی که بکشور مراجعت میکنند و فاقد گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه باشند و یا اینکه مدت اعتبار آن اسناد منقضی شده باشد بشرط آنکه تابعیت ایرانی آنها مسلم باشد برگ بازگشت که فقط برای بازگشت بایران معتبر است داده میشود.
- تبصره - برگ بازگشت از طرف مقامات سیاسی و کنسولی شاهنشاهی در خارج از کشور بطور رایگان صادر میشود و در مرز از دانه آن اخذ میگردد.
- فصل پنجم - همراهان
- ماده ۲۱ - نام اطفال کمتر از ۱۸ سال تمام که

۳- رئیس ستاد بزرگ ارتشداران - ندیمه علیا حضرت شهبانوی ایران - مدیر عامل سازمان برنامه - رئیس و دادستان دیوان عالی کشور - رئیس کل تشریفات شاهنشاهی - رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی - رئیس بانک مرکزی رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران و همسران آنها .

۴- نخست وزیران سابق - رؤسای سابق مجلسین - وزراء سابق - رؤسای سابق دیوان عالی کشور - سفرای سابق و همسران آنها با موافقت وزیر امور خارجه .

۵- نمایندگان مجلسین با معرفی رئیس مجلس مربوط .

۶- شهردار پایتخت - معاونان نخست وزیر - استانداران و معاونان وزارتخانه ها با معرفی نخست وزیر .

۷- اعضاء رتبه هر بار شاهنشاهی با معرفی وزیر دربار شاهنشاهی .

۸- ارتشبدان و سپهبدان شاغل و بازنشسته و رئیس شهربانی کل کشور و فرمانده ژاندارمری کل کشور با معرفی وزیر مربوط .

۹- آجودانهای لشکری و کشوری اعلیحضرت همایون شاهنشاه هنگامیکه در التزام باشند با معرفی وزیر دربار شاهنشاهی .

۱۰- کسانیکه مقام سفارت دارند و همسران آنها با موافقت وزیر امور خارجه .

۱۱- معاونان و مدیران کل و رؤسای ادارات وزارت امور خارجه با موافقت وزیر امور خارجه .

۱۲- اشخاصیکه طبق تصویب هیئت وزیران نمایندگی از طرف دولت شاهنشاهی بمأموریت مخصوص اعزام میشوند .

۱۳- بمأموران ثابت سیاسی و کنسولی و کسانیکه با معرفی دولت مقامی در مؤسسات و سازمانهای بین المللی اشغال مینمایند و همسران آنها با موافقت وزیر امور خارجه .

۱۴- بیک سیاسی و کسانیکه بمأموریت موقت سیاسی اعزام میشوند با موافقت وزیر امور خارجه .

تبصره - نام همسر و فرزندان کمتر از ۱۸ سال مشمولین این ماده در صورتیکه همراه دارنده گذرنامه

باشند بقضای دارنده در گذرنامه سیاسی ثبت و از همان گذرنامه استفاده خواهند کرد . نمایندگیهای شاهنشاهی در خارج نمیتوانند برای فرزندان همراه گذرنامه جداگانه صادر نمایند مگر با موافقت وزارت امور خارجه .

ماده ۱۱ - برای اشخاص زیر گذرنامه خدمت صادر میشود :

۱- آجودانهای کشوری اعلیحضرت همایون شاهنشاه و کارمندان و خدمتگزاران دربار شاهنشاهی با معرفی وزیر دربار شاهنشاهی .

۲- اشخاصیکه بموجب تصویب هیئت وزیران بخارج اعزام میشوند .

۳- کارمندان وزارتخانه ها و سازمان های وابسته بدولت و جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران که بمأموریت بخارج از کشور اعزام میگرددند با معرفی نخست وزیر .

۴- مأموران اداری و فنی وزارت امور خارجه و همسران آنها با موافقت وزیر امور خارجه .

۵- کارمندان دولت جنگ که بمأموریت بخارج از کشور اعزام میگرددند بقضای وزیر جنگ .

تبصره - نام همسر و فرزندان کمتر از ۱۸ سال مشمولین این ماده در صورتیکه همراه دارنده گذرنامه باشند بقضای دارنده گذرنامه خدمت در همان گذرنامه ثبت میشود . نمایندگیهای شاهنشاهی در خارج نمیتوانند برای فرزندان همراه گذرنامه جداگانه صادر نمایند مگر با موافقت وزارت امور خارجه .

ماده ۱۲ - صدور گذرنامه های سیاسی و خدمت بعهده وزارت امور خارجه است .

ماده ۱۳ - مدت اعتبار گذرنامه سیاسی و خدمت یکسال است مگر در مورد مأموران ثابت دولت در نمایندگیهای شاهنشاهی در خارجه که اعتبار گذرنامه تاخاتمه مدت مأموریت آنان خواهد بود .

تبصره ۱۵ - تمدید مدت گذرنامه های سیاسی یا خدمت مأموران موقت طبق مقررات این قانون با موافقت وزارت امور خارجه خواهد بود .

تبصره ۲۵ - دارندگان گذرنامه های سیاسی و خدمت

در موقع ورود بکشور باید گذرنامه خود را بوزارت امور خارجه تحویل دهند .

فصل چهارم - گذرنامه عادی

ماده ۱۴ - صدور گذرنامه عادی در ایران بمهده شهربانی کل کشور و در خارج از ایران بمأمورین کنسولی کشور شاهنشاهی یا مأموران سیاسی عهده دار امور کنسولی خواهد بود . مقررات مربوط بترتیب صدور و تمدید و تجدید و اصلاح گذرنامه بموجب آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد شد .

ماده ۱۵ - محصلینی که برای تحصیل عازم خارج از کشور میباشد با رعایت قانون و وظیفه عمومی در مورد تحصیلات غیر دانشگاهی از طرف وزارت آموزش و پرورش و در مورد تحصیلات دانشگاهی از طرف وزارت علوم و آموزش عالی شهربانی کل کشور معرفی میشوند . شغل آنها در گذرنامه محصل ذکر میگردد و از پرداخت کلیه وجوه مربوط بصدور گذرنامه معاف میباشد . این معافیت شامل محصلینی که گذرنامه تحصیلی آنان تدریجاً بگذرنامه عادی تبدیل خواهد شد نیز میباشد . محصلینی که گذرنامه تحصیلی آنان بگذرنامه عادی تبدیل میشود از مقررات معافیت تحصیلی احضار بخدمت زیر برجم استفاده خواهند کرد .

ماده ۱۶ - باشخاص زیر هیچ نوع گذرنامه برای خروج از کشور داده نمیشود :

۱- کسانیکه بموجب اعلام کتبی مقامات قضائی حق خروج از کشور را ندارند .

۲- کسانیکه مسافرت آنها بخارج از کشور بر حسب اعلام قبلی و کتبی سازمان اطلاعات و امنیت کشور مخالف مصالح ملی باشد .

۳- کسانیکه در خارج از ایران بسبب تکدی و یا ولگردی و یا ارتکاب سرقت و کلاهبرداری و یا بهر عنوان دیگر دارای سوء شهرت باشند .

تبصره - رسیدگی بسابقه و سوء شهرت افراد مذکور در بند ۳ این ماده بعهده کمیسیون است که از نمایندگان وزارت امور خارجه - وزارت دادگستری - وزارت کشور - سازمان اطلاعات و امنیت کشور و شهربانی کل کشور در وزارت کشور تشکیل میشود . در موارد اضطراری و بامرور زمین کافی بشخص کمیسیون

مزبور میتوان باشخاص مذکور در این بند اجازه مسافرت داد .

ماده ۱۷ - دولت میتواند از صدور گذرنامه و خروج بدهکاران قطعی مالیاتی و اجرای دادگستری و ثبت اسناد و متخلفین از انجام تعهدات ارزی طبق ضوابط و مقرراتی که در آئین نامه تعیین میشود جلوگیری نماید .

ماده ۱۸ - برای اشخاص زیر با رعایت شرایط مندرج در این ماده گذرنامه صادر می شود :

۱- اشخاصیکه کمتر از ۱۸ سال تمام دارند و کسانیکه تحت ولایت و باقیمویت میباشد با اجازه کتبی ولی یا قیم آنان .

۲- مشمولین وظیفه عمومی با اجازه کتبی اداره وظیفه عمومی .

۳- زنان شوهردار و لو کمتر از ۱۸ سال تمام با موافقت کتبی شوهر و در موارد اضطراری اجازه دادستان شهرستان محل درخواست گذرنامه که مکلف است نظر خود را از قبول درخواست یارد آن حداکثر ظرف سه روز اعلام دارد کافی است . زنانی که با شوهر خود مقیم خارج هستند و زنانی که شوهر خارجی اختیار کرده و به تابعیت ایرانی باقی مانده اند از شرط این بند مستثنی میباشد .

ماده ۱۹ - در صورتیکه موانع گذرنامه بعد از صدور آن حادث شود یا کسانیکه بموجب ماده ۱۸ صدور گذرنامه موکول با اجازه آنان است از اجازه خود عدول کنند از خروج دارنده گذرنامه جلوگیری و گذرنامه تارفع مانع ضبط خواهد شد .

ماده ۲۰ - بایرانیانی که بکشور مراجعت میکنند و فاقد گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه باشند و یا اینکه مدت اعتبار آن اسناد منقضی شده باشد بشرط آنکه تابعیت ایرانی آنها مسلم باشد برگ بازگشت که فقط برای بازگشت بایران معتبر است داده میشود .

تبصره - برگ بازگشت از طرف مقامات شیاسی و کنسولی شاهنشاهی در خارج از کشور بطور رایگان صادر میشود و در مرز از دارنده آن اخذ میگردد .

فصل پنجم - همراهان

ماده ۲۱ - نام اطفال کمتر از ۱۸ سال تمام که

همراه هریک از والدین یا جد یا جد پدري یا مادري یا زن پدر یا شوهر مادر و یا خواهر و برادر خود مسافرت نمایند در صورت درخواست ولی یا قسم آنها بر حسب مورد در گذرنامه اشخاص مذکور ثبت خواهد گردید.

ماده ۲۲ - نام نوزادانی که از زنان ایرانی مقیم خارج هنگام توقف مادر در ایران متولد میشوند در گذرنامه مادر ثبت میشود و در این مورد نیازی بجلب موافقت پدر نیست و همچنین در مواردیکه در خارج از ایران شوهر ایرانی در کشور محل تولد نوزاد حاضر نباشد.

تبصره - اطفال موضوع بند ۴ ماده ۹۷۶ و موضوع ماده ۹۷۸ قانون مدنی مادام که تحت ولایت یا حضانت پدر یا مادر خود هستند میتوانند بمعیت والدین خود یا گذرنامه خارجی آنان بخارج از کشور مسافرت نمایند.

ماده ۲۳ - برای بگ خانواده که با هم مسافرت میکنند در صورت تقاضای بگ گذرنامه صادر میشود نام زن و اولاد کمتر از ۱۸ سال در آن ثبت خواهد شد. هیچک از همراهان مستقلاً حق استفاده از گذرنامه را ندارد و در صورتیکه بخواهند از دارنده گذرنامه جدا شود باید گذرنامه جداگانه تحصیل نمایند.

فصل ششم - اعتبار گذرنامه عادی

ماده ۲۴ - گذرنامه برای مسافرت بکلیه کشورها اعتبار دارد مگر بکشورهائی که دولت بدر موارد مقتضی مسافرت اتباع ایران را بان کشورها ممنوع و یا محدود نموده باشد. در صورتیکه بعد از صدور گذرنامه محدودیتی مقرر شود و وجه پرداختی کسانی که از مسافرت محروم شوند بآنها مسترد میگردد. نحوه اجرای مفاد این ماده ضمن آئین نامه اجرائی این قانون معین خواهد شد.

ماده ۲۵ - مدت اعتبار گذرنامه عادی از تاریخ صدور سه سال است و فقط برای يك مدت سه ساله دیگر قابل تمدید میباشد.

ماده ۲۶ - گذرنامه هائی که تا تاریخ تصویب این قانون وسیله مقامات صلاحیتدار صادر گردیده و مدت پنجساله آنها خاتمه نیافته است تاخاتمه مدت معتبر است.

ماده ۲۷ - در صورتیکه گذرنامه غیر قابل استفاده و یا مفقود شود پس از رسیدگی لازم که نتوخه آن در آئین

نامه تعیین خواهد شد گذرنامه دیگری با اخذ هزینه های صدور صادر میشود.

هرگاه قابل استفاده نبودن یا مفقود شدن گذرنامه ناشی از عمل متصدیان مسئول باشد برای بقیه مدت اعتبار گذرنامه جدید بدون دریافت هزینه های صدور صادر خواهد شد.

فصل هفتم - گذرنامه جمعی

ماده ۲۸ - گذرنامه جمعی اعم از خدمت یا عادی فقط در ایران و برای گروههای زیر صادر میشود:

این نوع گذرنامه ها بنام رئیس گروه صادر و نام و مشخصات همراهان در برگ ضمیمه آن درج خواهد گردید.

- ۱- افسران - درجه داران - افراد و بطور کلی کارکنان مشمول قانون استخدام نیروهای مسلح شاهنشاهی که بطور جمعی و بمنظور انجام مأموریت عازم خارج از کشور باشند.
- ۲- گروههای ورزشی که بمنظور انجام مسابقات عازم خارج هستند بمعرفی سازمان تربیت بدنی ایران.
- ۳- گروههای پیشاهنگی بمعرفی سازمان پیشاهنگی ایران.
- ۴- دانشجویان و دانش آموزان و معلمان و استادان که برای مطالعات آموزشی و فرهنگی بمعرفی وزارتخانه های مربوط بخارج میروند.
- ۵- گروههای هنری که توسط وزارت فرهنگ و هنر یا وزارت اطلاعات معرفی میشوند.
- ۶- گروههای معرفی شده از طرف سازمانهای دولتی و یا وابسته بدولت و یا جمعیت شیروخورشید سرخ ایران.
- ۷- گروههای کارگری برای کارآموزی یا کسب مهارت فنی یا تأیید و معرفی وزارت کار و امور اجتماعی.

تبصره ۱ - هریک از اعضای گروههای فوق که هنگام مسافرت از گروه خود جدا شود باید گذرنامه جداگانه تحصیل نماید.

تبصره ۲ - حداقل تعداد افرادی که میتوانند از گذرنامه جمعی استفاده نمایند پنج نفر و حداکثر چهل نفر خواهد بود.

تبصره ۳ - صدور گذرنامه جمعی در صورتیکه

بمنظور انجام مأموریتی بخارج سازمانهای دولتی یا جمعیت شیروخورشید سرخ ایران باشد مجانی است در غیر اینصورت علاوه بر هزینه صدور يك برگ گذرنامه از هر نفر ده درصد هزینه صدور اخذ خواهد شد.

تبصره ۴ - اعتبار گذرنامه جمعی یکسال است و در صورت موافقت سازمان مربوط حداکثر یکسال دیگر تمدید میشود.

فصل هشتم - پروانه گذر

ماده ۲۹ - در موارد زیر به پیشنهاد وزارت کشور و تصویب هیئت وزیران بجای گذرنامه پروانه گذر صادر می شود:

- ۱- برای تشرف بمکه معظمه و عتبات مقدسه.
- ۲- برای کارکنان و سائط نقلیه آبی و هوائی و زمینی.
- ۳- برای رفت و آمد اتباع دولت شاهنشاهی که در نقاط مرزی کشور و نقاط واقع در سواحل و جزایر خلیج فارس و دریای عمان (دریای مکران) سکونت دارند بمناطق مرزی مجاور و نواحی جنوبی خلیج فارس.

تبصره ۱ - مشخصات و ترتیب صدور و مدت اعتبار و مرجع صدور پروانه های گذر مذکور در این ماده و هزینه صدور آنها بموجب آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد شد.

تبصره ۲ - حدود مناطق مرزی و سواحل و همچنین نقاط مرزی مجاور و نواحی جنوبی خلیج فارس به پیشنهاد وزارت کشور و تصویب هیئت وزیران تعیین خواهد شد.

فصل نهم - برگ گذر بیگانگان

ماده ۳۰ - شهربانی کل کشور بر حسب اعلام وزارت امور خارجه بکسانی که ترك تابعیت ایران را نموده اند پروانه گذر خواهد داد و این پروانه فقط برای خروج از ایران معتبر است.

ماده ۳۱ - شهربانی کل کشور میتواند با موافقت سازمان اطلاعات و امنیت کشور و تأیید وزارت امور خارجه برای بیگانگان بدون تابعیت یا خارجیانی که بجهانی قادر بشصیل گذرنامه از کشور متبوع خود نیستند برگ گذر بیگانگان صادر نماید. این برگ دلیل تابعیت ایرانی دارنده یا همراهان او محسوب نمیشود.

تبصره ۱ - مشخصات برگ گذر بیگانگان از لحاظ

رنگ و شکل و قطع و غیره بموجب آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد شد.

تبصره ۲ - نام فرزندان کمتر از ۱۸ سال این قبیل افراد در برگ گذر والدین همچنین نام زن در برگ گذر شوهر بشرط آنکه واجد شرایط مذکور در این ماده باشند ثبت میشود و استفاده جداگانه از این برگ بوسیله همراهان ممنوع است.

ماده ۳۲ - مدت اعتبار برگ گذر بیگانگان برای مراجعت بایران از تاریخ صدور یکسال است و دارنده آن برای هربار خروج از کشور باید تحصیل اجازه نماید.

فصل دهم - آئین نامه های اجرائی

ماده ۳۳ - آئین نامه های مربوط بوجهی که از متقاضیان گذرنامه و یا اسناد در حکم گذرنامه و یا برگ گذر بیگانگان طبق مقررات باید دریافت شود و سایر آئین نامه های اجرائی این قانون از طرف وزارت امور خارجه و وزارت کشور با جلب نظر وزارت دادگستری و وزارت علوم و آموزش عالی و وزارت دارائی تهیه و پس از تصویب کمیسیونهای کشور - دارائی - دادگستری و امور خارجه مجلسین بموقع اجرا گذارده خواهد شد و تا تصویب آئین نامه های مزبوره مقررات فعلی قابل اجرا است.

تبصره - در صورتیکه تغییری در آئین نامه های مصوب ضرورت پیدا کند بتصویب کمیسیونهای مربوط مجلسین خواهد رسید.

فصل یازدهم - مجازاتها

ماده ۳۴ - هر ایرانی که بدون گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه از کشور خارج شود بحسب تأدیبی از دو ماه تا ششماه یا پرداخت غرامت از دو هزار ریال تا بیست هزار ریال و یا بهر دو مجازات محکوم میشود.

ماده ۳۵ - هر ایرانی که از نقاط غیر مجاز وارد کشور شده یا از کشور خارج شود بیک تا سه ماه حبس تأدیبی محکوم خواهد شد و در صورتیکه مرتکب بدون داشتن گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه از نقاط غیر مجاز وارد و یا خارج شده باشد حداکثر مجازات حبس یا غرامت مذکور در ماده ۳۴ محکوم میشود.

ماده ۳۶ - هر ایرانی بکشوری که مسافرت

با تاجا طبق ماده ۲۴ این قانون ممنوع و یا محدود شده نماید بحسب تأدیبی از یکماه تا سه ماه و بایزداخت غرامت از یکهزار ریال تا ده هزار ریال و یا بهر دو مجازات محکوم میشود.

۳۷۵۵۵ - هر کس برای دریافت گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه بنام خود یا نام دیگری اسناد و مدارک خلاف واقع یا متعلق بغير پرا عالمأ یا عامداً بمراجع مربوط تسلیم نماید بحسب تأدیبی از دو ماه تا ششماه محکوم میشود و در صورتیکه عمل او منجر بصدور گذرنامه شود بحسب تأدیبی از دو ماه تا دو سال محکوم خواهد شد.

۳۸۵۵۵ - هر کس از گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه متعلق بدیگری برای ورود بکشور یا خروج از آن استفاده نماید بحسب تأدیبی از دو ماه تا یکسال محکوم میشود.

۳۹۵۵۵ - هر مستخدم دولت اعم از لشکری و کشوری بدون رعایت قوانین مربوط در اجرای وظیفه خود عالمأ عامداً گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه بدهد بحسب تأدیبی از دو ماه تا یکسال محکوم میشود.

۴۰۵۵۵ - هر مستخدم و مأمور دولت اعم از کشوری و لشکری که برای عبور غیر مجاز اشخاص بخارج از کشور بنحوی از انحاء مساعدت و یا تسهیل وسیله نماید بحسب تأدیبی از ۶ ماه تا دو سال محکوم خواهد شد.

۴۱۵۵۵ - هر کس برای تحصیل گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه عالمأ و عامداً و بقصد تقلب هر گونه اطلاع مربوط بخود و همراهان را که در صدور گذرنامه مؤثر است برخلاف واقع در پرسشنامه ذکر نماید بشرط استفاده از گذرنامه بحسب تأدیبی از دو ماه تا ششماه محکوم خواهد شد.

۴۲۵۵۵ - از تاریخ اجرای این قانون - قانون گذرنامه مصوب سال ۱۳۱۱ و آئین نامه های مربوط بان و مواد ۱۰۷ و ۱۰۸ قانون جزا و همچنین قوانین مربوط بگذرنامه تحصیلی و سایر قوانینی که با مواد این قانون مغایرت دارد در آن قسمت که مغایر است لغو میگردد.

مخبر کمیسیون کشور - غلامرضا غضنفری
رئیس - آقای قوام صدوری فرمایشی دارید بفرمائید

قوام صدوری (وزیر مشاور) - با اجازه مقام محترم ریاست استعدای يك اصلاح عبارتی است باعتبار قانونی که امروز در مجلس محترم تصویب شد و آن قانون برنامه و بودجه کشور است بطوریکه اطلاع دارن در بند ۳ ماده ۱۰ این قانون نوشته شده است «مدیر عامل سازمان برنامه» و این سمت تا قبل از تصویب این قانون وجود داشته است یکی از مرائی که اجازه صدور برگ سیاسی برایش هست مدیر عامل سازمان برنامه نوشته شده است و در قانون بودجه و برنامه که امروز تصویب فرمودید عنوان مدیر عامل سازمان برنامه وجود ندارد بلکه این مقام رئیس سازمان برنامه و بودجه است میخواستم استدعا کنم اگر اجازه بفرمائید این اصلاح عبارتی انجام بگیرد و جمله مدیر عامل سازمان برنامه به جمله رئیس سازمان برنامه و بودجه تبدیل شود. چند اشتباه قلمی هست که مثلاً جمله بصورت عالمأ یا عامداً در ماده ۳۷ نوشته شده کلمه «یا» زیادی است که با اجازه مقام ریاست خواهش میکنم اصلاح شود.

رئیس - البته این موارد اصلاح عبارتی است اصلاح میشود نسبت به گزارش کمیسیون نظر دیگری نیست؟ (اظهاری نشد) به گزارش کمیسیون با این اصلاح رأی میگیریم خانمها و آقایانی که موافقتند خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. لایحه بدولت ابلاغ میشود.

۹ - اعلام وصول و قرائت نامه مجلس سنا راجع به لایحه اصلاح قانون مالیاتهای مستقیم
رئیس - لایحه ای از مجلس سنا رسیده است قرائت میشود.

(شرح زیر خوانده شد)
ریاست محترم مجلس شورای ملی
عطف بنامه شماره ۱۷۰۸۵ مورخ ۱۳۵۱/۱۰/۲۸
آن مجلس محترم گزارش کمیسیون شماره ۴ (دارائی) در قبال لایحه شماره ۴۶۶۲۲ مورخ ۱۳۵۱/۸/۲۱ دولت راجع باصلاح قانون مالیاتهای مستقیم در جلسه روز چهارشنبه نهم اسفندماه ۱۳۵۱ مطرح گردید و با اصلاحاتی بتصویب مجلس سنا رسید.
اینک لایحه قانون فوق جهت اخذ رأی نهائی آن مجلس محترم بضمیمه ایفاد میگردد.
رئیس مجلس سنا - جعفر شریف امامی

رئیس - اظهاری ملاحظات مجلس سنا کمیسیون دارائی ارجاع میشود.

۱۰ - قرائت دستور تعیین موقع جلسه آینده
ختم جلسه

رئیس - دستور جلسه آینده قرائت میشود.

(شرح زیر بخوانده شد)
دستور جلسه ۹۶
روز یکشنبه ۱۳۵۱/۱۲/۱۳

۱ - گزارش شور دوم الحاق دولت ایران به کتوانسیون جلوگیری از اعمال غیر قانونی علیه امنیت هوایمائی کشوری. شماره چاپ ۶۱۸

۲ - گزارش شور اول اصلاح قانون ارتقاء درجه سرجوخه های ارتش به گروه های سومی. شماره چاپ ۶۱۹

۳ - گزارش شور اول اصلاح ماده ۴ قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرائم رانندگی. شماره چاپ ۶۲۱

رئیس - با اجازه خانه ها و آقایان جلسه را ختم می کنیم جلسه آینده ساعت ۹ صبح روز یکشنبه خواهد بود.

(ساعت ۱۱ جلسه ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - عبدالله ریاضی